KOMPARATIVNA ANALIZA IZVJEŠTAJA O ODRŽIVOSTI U TELEKOMUNIKACIJSKOM SEKTORU

Popović, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:947087

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

KOMPARATIVNA ANALIZA IZVJEŠTAJA O ODRŽIVOSTI U TELEKOMUNIKACIJSKOM SEKTORU

Mentor:

doc. dr. sc. Andrijana Rogošić

Student:

Ivan Popović, univ.bacc.oec.

Split, kolovoz 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD 4

1.1. Problem istraživanja 4

1.2. Predmet istraživanja 4

1.3. Istraživačka pitanja 5

1.4. Ciljevi istraživanja 5

1.5. Metode istraživanja 6

1.6. Struktura diplomskog rada 7

2. DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE 8

2.1. Temeljne odrednice društveno odgovornog poslovanju 8

2.2. Osnovna područja društveno odgovornog poslovanja 9

3. OBLICI IZVJEŠTAVANJA O DRUŠTVENO ODGOVORNOM POSLOVANJU .. 10

3.1. Okvir za izvještavanje o održivosti 10

3.2. Global Reporting Initiative – nastanak i razvoj 11

3.3. Global Reporting Initiative G4 13

3.3.1. Načela izvještavanja 14

3.3.2. GRI pokazatelji – mjerenje performansi društvene odgovornosti 18

3.4. ISO 26000 – društvena odgovornost 25

3.5. Poveznica deset načela UN Global Compacta i GRI-a 28

3.6. UN Global Compact politika izvještavanja o napretku 29

3.6.1. Izvještavanje o napretku – minimalni zahtjevi 30

3.6.2. Diferencijacija 31

3.7. Poveznica smjernica OECD-a i GRI-a 31

3.8. Novi koncept GRI Standarda 33

4. OBILJEŽJA IZVJEŠTAVANJA O ODRŽIVOSTI PODUZEĆA HRVATSKI TELEKOM I DEUTSCHE TELEKOM 34

4.1. Analiza telekomunikacijskog sektora u RH 34

4.1.1. Glavni sektorski pokazatelji 34

4.1.2. Vodeća trgovačka društva 35

4.1.3. Hrvatski Telekom i Deutsche Telekom Grupa 38

4.1.4. Izvještavanje o održivosti u telekomunikacijskom sektoru 39

4.2. Studija slučaja o izvještavanju o održivosti 41
4.2.1. Pokazatelji društveno odgovornog poslovanja poduzeća Hrvatski Telekom ... 41
4.2.1.1. Pokazatelji ekonomskog učinka 41
4.2.1.2. Pokazatelji učinka na okoliš 41
4.2.1.3. Pokazatelji društvenog učinka 46
4.2.1.4. Poveznica UNGC načela i GRI G3.1 indikatora 55
4.2.1.5. Poveznica smjernica OECD-a i GRI G3.1 indikatora 57
4.2.1.6. Analiza napretka u izvještavanju o održivosti 58
4.2.2. Pokazatelji društveno odgovornog poslovanja poduzeća Deutsche Telekom .. 60
4.2.2.1. Pokazatelji ekonomskog učinka 60
4.2.2.2. Pokazatelji učinka na okoliš 61
4.2.2.3. Pokazatelji društvenog učinka 63
4.2.2.4. Poveznica UNGC načela i GRI G4 indikatora 69
4.2.2.5. Poveznica smjernica OECD-a i GRI G4 indikatora 71
4.2.2.6. Analiza napretka u izvještavanju o održivosti 72
4.2.3. Usporedba prakse izvještavanja o održivosti poduzeća HT i DT 74
5. ZAKLJUČAK 75
POPIS SLIKA..... 78
POPIS TABLICA 78
SAŽETAK 79
SUMMARY 79
LITERATURA 80

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Društveno odgovorno poslovanje je koncept prema kojem poslovni subjekti dobrovoljno uključuju ulaganja u zaštitu okoliša i društvo u svoj uobičajeni način poslovanja. Suvremeno poslovanje zahtijeva nove pristupe u upravljanju organizacijom. Društvena odgovornost postaje glavni princip poslovanja u suvremenim društvima. U Europi i širom svijeta raste broj kompanija koje promoviraju koncepciju društvene odgovornosti, kao odgovor na različite ekonomske i društvene pritiske.

Razvojem koncepta društvene odgovornosti dovelo je do razvoja nove grane računovodstva koja prati rad i razvoj društveno odgovornih poduzeća. Prezentiranje financijskih izvještaja predstavlja značajan izvor informacija vezanih za poduzeće, ali problem nastaje kod sastavljanja izvještaja koji nisu obvezni po zakonu. Mnoga poduzeća ne sastavljaju niti prezentiraju izvješće o održivosti. To se uglavnom odnosi na mala poduzeća koje nemaju dovoljno financijskih sredstava, a ni ljudskih resursa kojima bi mogli pokriti to područje izvještavanja. Za razliku od njih velika poduzeća vode brigu o društveno odgovornom poslovanju i redovito sastavljaju izvješće o održivosti primjenjujući propisana načela. Na taj način poduzeća mogu dobiti višestruke koristi koje će im pomoći u daljnjem rastu i razvoju te prepoznatljivosti u društvu kao poduzeće koje je društveno odgovorno.

Direktivom 2014/95/EU Europskog parlamenta i vijeća, koja je donesena 22. listopada 2014. godine, propisano je obvezno objavljivanje nefinancijskih izvještaja za velika poduzeća koja su od javnog interesa i koja na datum sastavljanja bilance premašuju kriterij prosječnog broja od 500 zaposlenika tijekom financijske godine.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je sadržan u samom naslovu ovog rada – Izvješće o održivosti. Poslovno izvješće o održivom razvoju neobvezni je izraz savjesti i odgovornosti kompanije o ekonomskim, ekološkim i društvenim utjecajima uzrokovani svakodnevnim aktivnostima. Izvještavanje je redovito, u određenim vremenskim razmacima, a cilj je informiranje najvažnijih dionika poduzeća radi davanja uravnotežena i razumna prikaza rezultata poslovanja poduzeća, uključujući pozitivne i negativne aspekte.

Izvješće potiče dvosmjernu komunikaciju poduzeća koje izvještava i ključnih dionika. Većina novijih izvješća priređena je prema GRI smjernicama za izvješćivanje. Izvješće o održivosti sadržava podatke i informacije o aktivnostima poduzeća koji nadilaze obično financijsko izvješćivanje.

1.3. Istraživačka pitanja

Istraživanje će pokazati na koji način društvo kćer "Hrvatski Telekom" u Hrvatskoj i matica poduzeća "Deutsche Telekom" u Njemačkoj sastavlja izvješće o održivosti. HT je vodeća telekomunikacijska kompanija u RH i ona sastavlja izvješće o društvenoj odgovornosti od 2004. godine. HT se danas koristi smjernicama GRI G3.1 te UN Global Compact načelima. DT kao njena matica također sastavlja izvješća o društvenoj odgovornosti te za smjernice koristi GRI G4, UN Global Compact načela te The German Sustainability Code. U diplomskom radu ću prikazati napredak u izvještavanju kroz godine te u čemu se razlikuje izvještavanje o održivosti za društvo kćer i maticu. Iz ovoga mogu doći do pitanja koja ću kroz rad obraditi:

- U kojoj mjeri poduzeća u sektoru telekomunikacija u Hrvatskoj objavljuju izvješće o održivosti?
- U kojem obimu je usklađen izvještaj o održivosti HT-a i DT-a prema smjernicama GRI okvira izvještavanja i UN Global Compact-a?
- Postoji li napredak u izvještavanju danas u odnosu na početak pristupanja izvješavanju o društveno odgovornom poslovanju?
- Koja je razlika između prakse objavljivanja Izvješća o održivosti kod matice poduzeća u Njemačkoj i društva kćeri u Hrvatskoj?

1.4. Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja je da pronađem odgovore na postavljena istraživačka pitanja te istražiti u kojoj mjeri je usklađen izvješaj o održivosti s smjernicana okvira za izvještavanje. Telekomunikacijski sektor je jedan od onih sektora koji su pod osudama javnosti zbog razvoja infrastrukture koja može imati štetno djelovanje na zdravlje ljudi i okoliš zbog

elektromagnetskih zračenja. Zbog toga je važno da poduzeća objavljivaju izvješće o održivosti kojim mogu široj javnosti predočiti svoje društveno odgovorno poslovanje.

HT je primjer društveno odgovornog poduzeća koje brine o očuvanju okoliša, društvu i cjelokupnoj zajednici u kojoj djeluje. Istraživanje će pokazati na koji su način HT i njegova matica DT ugradili društvenu odgovornost u temelje svoga poslovanja, ne da bi time prikazali bolju sliku o sebi, već da su svijesni svog utjecaja kojeg imaju na okoliš i društvo. Naposljetku ću prikazati da li postoji napredak u izvještavanju o održivosti kroz godine od samog početka objavljivanja ovog izvještaja te da li postoji razlika u praksi objavljivanja kod matice i društva kćeri.

1.5. Metode istraživanja

S obzirom na kompleksnost izabrane teme, u radu su korištene sljedeće metode za potrebe istraživanja: analiza za stolom odnosno analiza stručnih i znanstvenih radova iz izabrane problematike. Povijesna metoda kojom se na temelju raznih dokumenata i dokaznog materijala može saznati sve što se u prošlosti dogodilo te kako i zašto se dogodilo s obzirom na uvođenje društveno odgovornog poslovanja. Metoda sinteze je korištena za sjedinjavanje ili sažimanje najznačajnijih činjenica koji su proizišli iz analiza.

Induktivna metoda je metoda kojom se podrazumijeva da se do zaključka došlo na temelju posebnih ili pojedinačnih činjenica koje se obuhvaćaju dosljednom i sistematskom primjenom induktivnog načina zaključivanja. Također je korištena i deduktivna metoda načina zaključivanja da bi se dobili posebni i pojedinačni zaključci. Naposljetku metoda analize i komparacije kojom se uspoređuju postojeće spoznaje i činjenice predmetnog istraživanja, kao i nalazi dobiveni istraživanjem.

1.6. Struktura diplomskog rada

Ovaj rad je podjeljen na 8 sastavnica. U uvodnom dijelu se navodi predmet istraživanja, problem istraživanja te iz toga izvučena istraživačka pitanja i ciljevi rada.

Drugi dio rada će biti usmjeren na društveno odgovorno poslovanje gdje će se obratiti pozornost na povijest i razvoj društveno odgovornog poslovanja te prikazati njegova osnovna područja odgovornosti.

Treći dio rada biti će posvećen oblicima izvještavanja o održivosti. Razmotrit će se o okviru GRI-a koji je najvažniji i najviše korišten okvir za izvještavanje. Naznačit će se njegov nastanak i razvoj kroz godine te njegova najnovija četvrta generacija smjernica i koji značaj ima u trendu razvoja smjernica za sastavljanje i prezentiranje izvještaja. Zatim će biti prikazana načela kojih se treba pridržavati pri sastavljanju izvještaja o održivost te GRI pokazatelji koji su podijeljeni u tri kategorije: ekološke, društvene i ekonomske. Naposljetku će biti analizirana povezanost GRI smjenica sa smjenicama UN Global Compact-a te OECD-a i ISO 26000 okvir za izvještavanje.

U četvrtom emprijskom dijelu će se prikazati studija slučaja izvještavanja o održivosti na primjeru društva kćeri HT-a i njene matice DT-a. Uvodno će se dati osvrt na stanje u telekomunikacijskom sektoru u Hrvatskoj, a nakon toga detaljno iznjeti pokazatelji društvene odgovornosti prema GRI, UNGC i OECD smjernicama. Provesti će se analiza napredovanja u izvještavanju te za kraj prikazati razlika u izvještavanju kod dviju kompanija.

Na kraju je rad zaključen na temelju dobivenih informacija u provedenom istraživanju studije slučaja. Napisan je i sažetak rada te preveden na engleski jezik.

U osmom dijelu rada je navedena sva literatura koja je korištena pri izradi diplomskog rada koja je pomogla da bih mogao pokrijepiti činjenice koje su iznesene u radu te na temelju njih donjeti zaključak i odgovor na postavljena pitanja. Također je dan popis svih tablica i grafikona koji su prikazani u diplomskom radu.

2. DRUŠTVENA ODGOVORNOST

2.1. Općenito o društveno odgovornom poslovanju

Društvena odgovornost poduzeća javlja se u pravom smislu te riječi s pojavom korporacija u 19. stoljeću kada su vlasnici poduzeća pomagali društvu najčešće kroz financiranje gradnje stanova, škola, bolnica, muzeja, a za što su bili i porezno poticani. Mnoge javne građevine u velikim svjetskim gradovima, nastale su upravo donacijama poduzeća. Tada poznati industrijalci, osnivali su humanitarne zaklade, smatravši da je to njihova civilna obveza. I danas postoje primjeri takve aktivnosti, a zajednička su im dva motiva: etičnost i vlastita korist.

Ne postoji opće prihvaćena definicija društvene odgovornosti poduzeća. U najširem smislu, to je etično ponašanje poduzeća prema društvu, što znači odgovorno ponašanje menadžmenta prema svima koji imaju legitiman interes u poduzeću, a ne samo prema dioničarima. Jedna od najčešće citiranih definicija je ona organizacije World Buisiness Council for Sustainble Development (Svjetski poslovni savjet za održivi razvoj), koja kaže da je društvena odgovornost kontinuirana obveza poduzeća da se ponaša etično te da doprinosi ekonomskom razvoju poboljšavajući kvalitetu života radne snage i njihovih obitelji kao i lokalne zajednice te šireg društva. Dakle, poduzeća bi trebala provoditi politike i programe te poduzimati aktivnosti koje pridonose dobrobiti i interesima društva i poduzeća, što znači sprječavati i ispravljati negativne utjecaje svojih djelovanja na društvo, kao i odricati se dijela svojeg profita za dobrobit društva.

Poduzeće postavlja pred sebe tri temeljna cilja, a to su ostvarivanje profita, doprinos zaštiti okoliša i doprinos rješavanju društvenih problema. Financijski i društveni ciljevi nisu međusobno isključivi, već su dugoročno uglavnom komplementarni. Unatoč priznavanju velike važnosti društvenoj odgovornosti poduzeća u cijelom svijetu, mnoga poduzeća opterećena borbom za opstanak na tržištu nemaju niti sredstava niti vremena za realizaciju politike društvene odgovornosti. U budućnosti je potrebno poduzeti niz napora kako bi se društveno odgovorno ponašanje moglo promicati.

Danas se od poduzeća ne očekuje samo da stvaraju vrijednost već i da aktivno sudjeluju u onome što mnogi nazivaju praksom društveno odgovornog ponašanja. Društvena odgovornost poduzeća upravo znači koncept upravljanja poduzećem tako da se ostvaruje profit, ali i da se

zadovoljavaju društveni i kriteriji zaštite okoliša s krajnjim ciljem održivosti i zadovoljstva svih uključenih dionika.[1]

2.2. Osnovna područja društveno odgovornog poslovanja

Bitno je nagasiti da postoje određene vrste društvene odgovornosti poduzeća, koje imaju svoju hijerarhiju. Na najnižoj razini se nalazi odgovornost za ostvarenje profita, zatim slijedi poštivanje zakona, nakon toga etičnost u poslovanju i konačno doprinos poduzeća društvu.

Prema tome se definiraju razine društvene odgovornosti poduzeća i to:[2]

- Ekonomska odgovornost
- Zakonska odgovornost
- Etička odgovornost
- Filantropska odgovornost

Slika 1: Hijerarhija društvene odgovornosti poduzeća

Izvor: Srbljinović, M.: "Utjecaj društvene odgovornosti na ponašanje potrošača u Hrvatskoj", Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 2012., broj 10, str. 163.

[1] Tipurić, D.: "Korporativno upravljanje", Sinergija, 2008., str. 327.
[2] Ibidem, str. 77.

3. OBLICI IZVJEŠTAVANJA O DRUŠTVENO ODGOVORNOM POSLOVANJU

3.1. Okvir za izvještavanje o održivosti

U travnju 2014. godine, Europski parlament finalizirao je Direktivu o nefinancijskom izvještavanju pod nazivom „Direktiva 2014/95/EU“, koja je potom usvojena u prosincu 2014. godine. Ova je Direktiva dio šire inicijative Europske unije o društveno odgovornom poslovanju koja uključuje dosljedan pristup izvještavanju te podržavanju pametnog, održivog i uključivog rasta u ostvarivanju ciljeva Europske unije do 2020. godine, kojoj je prethodila direktiva Direktiva 2013/34/EU.

Direktiva se danas tako odnosi na više od 6.000 velikih poduzeća od javnog interesa u EU s minimalno 500 zaposlenih, određuje opseg nefinancijskog izvještavanja, ali i ostavlja otvorena vrata za korištenje okvira koji se tiču postojećih podataka o održivosti, ljudskih prava te okvira vezanih za izvještavanja o zaposlenicima i uvjetima njihovoga rada.

Ovom će Direktivom nefinancijsko izvještavanje u cijeloj Europskoj uniji, počevši s 1. siječnjem 2017. godine, postati u potpunosti obavezno. Ukoliko je poduzeće subjekt od javnog interesa koje ima manje od 500 zaposlenika, ono ne mora poštivati Direktivu. Ipak, ukoliko ste dobavljač za takvo poduzeće, postoji mogućnost da ćete u jednom trenutku biti zamoljeni za objavljivanje ove vrste izvještaja. Drugi stakeholderi, kao primjerice investitori, sada će imati pravo, pozivajući se na Direktivu, pitati vas informacije koje žele, a koje, dakako, ulaze u domenu društveno odgovornog poslovanja. Poduzećima se savjetuje da već sada krenu s pripremama, a neka su već započela, kao primjerice u Ujedinjenom Kraljevstvu (2006.), Švedskoj (2007.), Španjolskoj (2011.), Danskoj (2011.) i Francuskoj (2012.). Očekuje se kako će svaka zemlja članica objaviti popis organizacija i poduzeća unutar svojih granica, uključujući one koje neizbježno utječu na javni interes kao što su banke, osiguravajuća društva te slične. Pretpostavlja se kako 2500 poduzeća diljem Unije već sada redovito izvještavaju o pitanjima vezanima za okoliš i društvo.

Sve zemlje članice imat će rok od dvije godine s njome uskladiti svoje nacionalne zakone te je početi primjenjivati. Očekuje se kako će prva izvješća biti objavljena 2018. godine te će pokrivati razdoblje od 2017. godine do 2018. godine.

Nefinancijsko izvještavanja poduzeća i organizacija trebaju se sastavljati prema okviru za nefinancijsko izvjetšavanje koji Direktivom 2014/95/EU nije propisan. Postojeći okviri i metodologije za nefinancijsko izvještavanje su:

- GRI smjernice za izvještavanje,
- OECD smjernice,
- UNGC, UNGP za poslovanje i ljudska prava,
- ISO 26000,
- ILO Tripartitna Deklaracija.

Nefinancijski izvještaji trebaju biti sastavljeni do 6. prosinca 2016. godine prema jednom od spomenutih metodologija za nefinancijsko izvještavanje.[3]

3.2. Global Reporting Initiative - nastanak i razvoj

GRI je osnovan u Bostonu 1997. Njegovi korijeni leže u američkim neprofitnim organizacijama Koalicije za ekološki odgovorno gospodarstvo (CERES) i Tellus Instituta. Bivši izvršni direktor CERES Dr. Robert Massie, i sadašnji izvršni direktor Dr. Allen White, dizajnirali su okvir za izvještavanje o zaštiti okoliša kao savjetnici u CERES-u ranih 1990-ih. Kako bi uspjeli razviti okvir za izvještavanje, CERES je uspostavio projekt "Global Reporting Initiative". Cilj je bio stvoriti računovodstveni mehanizam odgovornosti kako bi se osiguralo praćenje načela za održivi razvoj od strane ostalih poduzeća. Okvir je u početku bio u poptunosti prilagođen ulagačima. Dionički pristup GRI-ju utemeljen je jako rano, kad je još bio samo jedan od odjela CERES-a. Godine 1998. Upravni odbor dioničkog društva je odlučio postaviti novo vodstvo koje će raditi na razvoju GRI-a. Glavni cilj Upravnog odbora je bio da se učini nešto više za okoliš na globalnoj razini. Vodeći se ovim ciljem, okvir GRI-ja je proširio opseg svog djelovanja na društvena, ekonomska i upravljačka pitanja. Smjernice GRI-ja su brzo postale okvir održivog razovoja, a centar svega su bile smjernice za izvještavanje.

[3]http://www.csr.hr/hr/izvjestaji/izvjestavanje/nefinancijsko-izvjestavanje-izvjestavanje-o-odrzivosti/direktiva-201495eu/ [19.6.2015.]

Prva verzija Smjernica je pokrenuta u 2000. Sljedeće godine, na prijedlog Upravnog odbora, CERES je odvojio GRI kao samostalna i nezavisnu instituciju.

Druga generacija Smjernica, poznata kao G2, je predstavljena užoj i široj javnosti u 2002. godini na Svjetskom sastanku o održivom razvoju u Johannesburgu. Način provedbe i implementacije GRI-a u organizacije i poduzeća je bio središnja točka tog sastanka. Program Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP) je odmah prihvatio GRI i pozvao sve zemlje članice UN-a da se održi sastanak na kojem će se raspravljati o GRI-ju kod jedne od zemalja članica. Nizozemska je izabrana za zemlju domaćina tog sastanka.

Daljni razvoj GRI smjernica je doživio vrhunac u 2006. lansiranjem treće generacije Smjernica, GRI 3. Više od 3000 stručnjaka iz poslovnog i civilnog društva te radničkog pokreta je sudjelovao u razvoju GRI 3 Smjernica. Nakon što su pokrenute, GRI je proširio svoju strategiju i okvir izvještavanja na razne djelatnosti te su uspostavljeni snažni savezi s drugim organizacijama diljem svijeta. Sklopljen je velik broj formalnih partnerstava, u prvom redu s UN Global Compactom i Organizacijom za ekonomsku suradnju i razvoj te mnogim drugim. Regionalna prisutnost GRI-ja je omogućena diljem svijeta na način da su osnivale podružnice, odnosno regionalni uredi u ključnim područjima u svijetu.

Razvijene su specifične smjernice za različite industrije u obliku Sektorskih dodataka (sada se zovu Sektorske smjernice). Najviše se ulagalo u istraživanje te obrazovanje i razvoj, često u suradnji s akademskim zajednicama raznih država, globalnim centrima izvrsnosti i drugim tijelima koja postavlja i razvijaju nove standarde. GRI je poboljšao usluge za svoje korisnike tako da su se često održavali seminari na kojima se obučavalo i osposobljavalo nove ljude te su se počele izdavati smjernice za početnike, odnosno za manje i srednje organizacije. U 2011. je GRI objavio G3.1 Smjernice – kao ažurirani i modificirani oblik GRI 3 Smjernica, s uključenim aspektima o ljudskim pravima, odgovornosti za proizvode te utjecajima na društvo. GRI je sve više jačao, tako da je 2013. na četvrtoj konferenciji o održivosti i transparentnosti koja je održana u Amsterdamu objavljeno da broj registriranih članova i korisnika višestruko prelazi broj članova u odnosu na prvu konferenciju koja je održana 2006. godine. Četvrta konferencija održana u svibnju 2013. privukla je preko 1.500 delegata iz 69 zemalja te je na toj konferenciji predstavljena četvrta generacija Smjernica GRI 4.

GRI je u 2015. pokrenula G4 Ispit sa 60 pitanja, a višestruki izbor ispita omogućuje pojedincima da steknu akreditaciju na njihovu sposobnost da koriste G4 smjernice GRI-a. Ispit je dostupan

u više od 70 zemalja, a uspješni polaznici dobivaju certifikat i njihovo ime je na popisu na web stranici GRI-a tri godine.[4]

3.3. Global Reporting Initiative G4

Smjernice za izvještavanje o održivosti Globalne inicijative za izvještavanje periodički se revidiraju u cilju pružanja najboljih i aktualnih smjernica za učinkovito izvještavanje o održivosti. Cilj četvrte takve revizije u obliku G4 Smjernica jest jednostavan: pomoći izvjestiteljima u pripremi izvještaja o održivosti koji imaju značaj i sadrže vrijedne informacije o najvažnijim pitanjima organizacije vezanima uz održivost te učiniti takvo izvještavanje o održivosti standardnom praksom. Za društvo i tržišta od najvećeg je značaja da izvještavanje o održivosti evoluira u pogledu sadržaja te da iz aktivnosti koju poduzima manji broj vodećih trgovačkih društava preraste u standardnu praksu. Osim što je u odnosu na prethodne verzije Smjernica još više usmjeren na korisnike, G4 dodatno naglašava potrebu organizacija da usmjere proces izvještavanja i konačno izvještaje na one teme koje su materijalne za njihovo poslovanje i njihove ključne dionike. Ovim fokusom na materijalnost postići će se još veći značaj i vjerodostojnost izvještaja te njihova usmjerenost na korisnike. To će s druge strane omogućiti organizacijama da bolje informiraju tržišta i društvo o pitanjima održivosti.

Premda organizacije zbog svojih svakodnevnih upravljačkih aktivnosti mogu pratiti i upravljati znatno većim područjem tema povezanih s održivosti, ovaj novi fokus na materijalnost znači da će izvještaji o održivosti biti usmjereni na pitanja koja su doista od najveće važnosti za postizanje ciljeva organizacije i upravljanje njezinim utjecajem na društvo.

Smjernice su izrađene putem opsežnog procesa koji uključuje stotine izvjestitelja, korisnika izvještaja i stručne posrednike iz cijeloga svijeta. G4 zbog toga nudi svjetski značajan okvir kao potporu standardiziranom pristupu izvještavanju, čime pridonosi razini transparentnosti i dosljednosti koja je potrebna da bi informacije bile korisne i vjerodostojne za tržište i društvo.

G4 je kreiran kako bi se mogao univerzalno primijeniti na sve organizacije, velike i male, širom svijeta. Značajke G4 su da, uz pomoć ostalih materijala i usluga GRI-a, Smjernice čini jednostavnima za korištenje, kako za iskusne izvjestitelje, tako i one koji su novi u izvještavanju o održivosti iz bilo kojeg sektora.

[4] https://www.globalreporting.org/information/about-gri/gri-history/Pages/GRI's%20history.aspx [19.6.2015.]

Kao što je to slučaj sa svim Smjernicama GRI-a, G4 sadrži reference na široko prihvaćene i korištene dokumente za izvještavanje o specifičnim pitanjima te je kreiran kao konsolidirani okvir za izvještavanje prema različitim kodeksima i normama održivosti. G4 također daje upute za prezentaciju podataka o održivosti u različitim formatima izvještaja: bilo u samostalnim izvještajima o održivosti, integriranim izvještajima, godišnjim izvještajima, izvještajima koji se odnose na posebne međunarodne norme ili izvještavanje putem interneta. Sve prisutnija ideja integracije strateških informacija vezanih uz održivost s drugim materijalnim financijskim informacijama čini značajan i pozitivan napredak. Održivost je, i sve više će biti, od središnjeg značaja za promjenu prema kojoj će ići trgovačka društva, tržišta i društvo. Informacije o održivosti koje su značajne ili materijalne za buduće vrijednosti trgovačkog društva trebale bi stoga činiti srž integriranih izvještaja.[5]

3.3.1. Načela izvještavanja

Načela izvještavanja su temelj za postizanje transparentnosti u izvještavanju o održivosti i stoga bi ih trebale primjenjivati sve organizacije u pripremi izvještaja o održivosti. Načela su podijeljena u dvije grupe: Načela za određivanje sadržaja izvještaja i Načela za određivanje kvalitete izvještaja. Načela za određivanje sadržaja izvještaja opisuju proces koji se primjenjuje za identificiranje sadržaja koji izvještaj mora obuhvatiti, uzimajući u obzir aktivnosti i utjecaje organizacije te bitna očekivanja i interese njezinih dionika. Načela za određivanje kvalitete izvještaja upravljaju izborima radi osiguranja kvalitete informacija u izvještaju o održivosti, uključujući njihovu pravilnu prezentaciju. Kvaliteta informacija je važna kako bi dionici mogli donijeti jasne i razumne procjene učinka te poduzeti odgovarajuće mjere. [6]

- **Načela za određivanje sadržaja izvještaja**

Ova su Načela kreirana kako bi se kombinirano koristila u određivanju sadržaja izvještaja.

- **Uključenost dionika**

Načelo: *Organizacija treba identificirati svoje dionike i opisati na koji je način odgovorila na njihova opravdana očekivanja i interese.*

[5] GRI: G4 – Sustainability reporting guidelines, 2013., str. 3.
[6] GRI: G4 – Sustainability reporting guidelines, 2013., str. 16-18.

Dionici mogu uključivati subjekte izravno povezane s organizacijom, kao i one koji su u drugoj vrsti odnosa s organizacijom. Opravdana očekivanja i interesi dionika su ključna referentna točka za brojne odluke u pripremi izvještaja.

- **Kontekst održivosti**

Načelo: *Izvještaj bi trebao prikazati učinak organizacije u širem kontekstu održivosti.*

Informacije o učinku potrebno je staviti u jasno određeni kontekst. Temeljno pitanje izvještavanja o održivosti je način na koji organizacija doprinosi ili u budućnosti namjerava doprinositi unapređenju ili pogoršanju ekonomskih, okolišnih i društvenih uvjeta, kretanja i trendova na lokalnoj, regionalnoj ili globalnoj razini. Izvještavanje samo o trendovima u pogledu pojedinačnog učinka (ili učinkovitosti organizacije) ne odgovara na ovo temeljno pitanje. Izvještaji bi stoga trebali nastojati prikazati učinak u odnosu na šire koncepte održivosti. To uključuje raspravu o učinku organizacije u kontekstu ograničenja i zahtjeva prema okolišnim ili društvenim resursima na sektorskoj, lokalnoj, regionalnoj ili globalnoj razini.

- **Materijalnost**

Načelo: *Izvještaj bi trebao obuhvatiti Aspekte koji:*

- *Odražavaju značajne ekonomske, okolišne i društvene utjecaje organizacije; ili*
- *Značajno utječu na procjene i odluke dionika*

Organizacije se suočavaju sa širokim opsegom tema o kojima mogu izvještavati. Značajne teme su one koje se opravdano mogu smatrati važnima za prikaz ekonomskih, okolišnih i društvenih utjecaja organizacije ili za utjecaj na odluke dionika te koje stoga potencijalno zaslužuju uključivanje u izvještaj. Materijalnost je prag kod kojeg Aspekti postaju dovoljno važni da bi se o njima trebalo izvijestiti.

- **Cjelovitost**

Načelo: *Izvještaj bi trebao uključiti materijalne Aspekte i njihove Granice u mjeri dovoljnoj za prikaz bitnih ekonomskih, okolišnih i društvenih utjecaja kako bi omogućili dionicima kvalitetnu procjenu učinaka organizacije u izvještajnom razdoblju.*

Cjelovitost ponajprije obuhvaća dimenzije područja primjene, granica i vremena. Koncept cjelovitosti može se odnositi i na prakse u prikupljanju informacija te na opravdanost i prikladnost prikaza informacija.

- **Načela za određivanje kvalitete izvještaja**

Ova grupa Načela pomaže u odabiru informacija s ciljem osiguranja kvalitete izvještaja o održivosti, uključujući njihovu pravilnu prezentaciju. Odluke vezane uz proces pripreme informacija u izvještaju trebale bi biti u skladu s ovim Načelima. Sva su ova Načela temelj za postizanje transparentnosti. Kvaliteta informacija je važna kako bi dionici mogli donijeti jasne i razumne procjene učinka te poduzeti odgovarajuće mjere.

- **Ravnoteža**

Načelo: *Izvještaj mora odražavati pozitivne i negativne Aspekte učinka organizacije kako bi se omogućila razumna procjena općeg učinka.*

Opći prikaz sadržaja izvještaja trebao bi pružiti nepristranu sliku učinka organizacije. U izvještaju bi se trebalo izbjegavati korištenje informacija ili izostavljanje istih kao i korištenje prezentacijskih formata za koje se opravdano može vjerovati da nepravilno ili neprikladno utječu na odluku ili prosudbu čitatelja izvještaja.

- **Usporedivost**

Načelo: *Organizacija bi trebala dosljedno odabirati, prikupljati i priopćavati informacije. Informacije koje se priopćavaju trebale bi biti prezentirane na način koji dionicima omogućava analizu promjena u učinku organizacije kroz određeno razdoblje i koji podržava analize za usporedbu s drugim organizacijama.*

Usporedivost je potrebna za ocjenjivanje učinka. Dionici koji koriste izvještaj trebali bi imati mogućnost usporedbe informacija koje su priopćene vezano uz ekonomske, okolišne i društvene učinke u odnosu na raniji učinak organizacije i njezine ciljeve. Jednako tako, u mjeri u kojoj je to moguće, trebala bi postojati mogućnost usporedbe s učincima drugih organizacija.

- **Točnost**

Načelo: *Priopćena informacija treba biti u dovoljnoj mjeri točna i precizna kako bi dionici mogli procijeniti učinak organizacije.*

Odgovori na ekonomske, okolišne i društvene Podatke o pristupu upravljanju i Pokazatelje mogu se izraziti na brojne različite načine, od kvalitativnih odgovora do detaljnih kvantitativnih mjerenja. Značajke koje određuju točnost razlikuju se prema prirodi informacije i njezinom korisniku.

- **Pravovremenost**

Načelo: *Organizacija treba izvještavati u redovitim vremenskim razmacima kako bi informacije bile pravovremeno dostupne dionicima radi donošenja informiranih odluka.*

Korisnost informacija u uskoj je vezi s time omogućuje li vrijeme njihovog priopćavanja dionicima da ih učinkovito ugrade u donošenje odluka. Vrijeme objave odnosi se kako na regularnost izvještavanja, tako i na neposrednost stvarnih događaja opisanih u izvještaju.

- **Jasnoća**

Načelo: *Organizacija treba učiniti informacije dostupnima tako da budu razumljive i pristupačne dionicima koji koriste izvještaj.*

Informacije se trebaju prezentirati tako da su razumljive dionicima koji posjeduju odgovarajuću razinu razumijevanja organizacije i njezinih aktivnosti.

- **Pouzdanost**

Načelo*: Organizacija treba prikupljati, pohranjivati, analizirati i priopćavati informacije i procese koji su korišteni u pripremi izvještaja tako da ih se može provjeriti te da ujedno osiguravaju kvalitetu i materijalnost informacija.*

Dionici trebaju biti u mogućnosti provjeriti izvještaj s ciljem utvrđivanja vjerodostojnosti njegovog sadržaja kao i opsega u kojem se u izvještaju, na odgovarajući način, primjenjuju Načela izvještavanja.

3.3.2. GRI pokazatelji – mjerenje performansi društvene odgovornosti

U okviru četvrte generacije GRI smjernica pokazatelji učinka u pogledu održivosti su kategorizirani na ekonomske, okolišne i društvene.

Tablica 1: Pokazatelji ekonomskog učinka

KOD	DEFINICIJA POKAZATELJA	ASPEKT
EC1	Izravna, stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost, uključujući prihode, troškove poslovanja, naknade zaposlenicima, donacije i druga ulaganja u zajednicu, zadržanu dobit i isplate davateljima kapitala i davanja državi.	EKONOMSKI UČINAK
EC2	Financijske posljedice te drugi rizici i prilike za djelatnost organizacije vezane uz klimatske promjene.	EKONOMSKI UČINAK
EC3	Obveze organizacije koje se odnose na definirani mirovinski plan.	EKONOMSKI UČINAK
EC4	Značajna financijska pomoć primljena od Vlade.	EKONOMSKI UČINAK
EC5	Raspon omjera standardne početne plaće u usporedbi s lokalnom minimalnom plaćom u značajnim mjestima poslovanja	TRŽIŠNA PRISUTNOST
EC6	Postupci za zapošljavanje domaće radne snage i udio domaćeg stanovništva u redovima višeg menadžmenta u mjestima značajnih poslovnih djelatnosti.	TRŽIŠNA PRISUTNOST
EC7	Razvoj i utjecaj infrastrukturnih ulaganja i usluga pruženih ponajprije radi stvaranja koristi putem komercijalnog, nenovčanog ili pro bono angažmana.	NEIZRAVNI EKONOMSKI UTJECAJI
EC8	Razumijevanje i opis značajnih neizravnih ekonomskih utjecaja, uključujući opseg utjecaja	NEIZRAVNI EKONOMSKI UTJECAJI
EC9	Politika, praksa i udio potrošnje na proizvode i usluge domaćih dobavljača u značajnim mjestima poslovanja.	PRAKSA NABAVE

Izvor: Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

Društvena odgovornost kroz princip održivog razvoja ima veliku ulogu u sprječavanju daljnjeg uništavanja okoliša i iracionalne uporabe prirodnih resursa. Utjecaj organizacije na žive i nežive prirodne sustave, uključujući tlo, zrak, vodu i ekosustave evaluira se u okviru dimenzije okoliša. Ova kategorija pokazatelja obuhvaća utjecaje povezane s ulaznim parametrima (kao što su energija i voda) i izlaznim parametrima (primjerice, emisija, otpadne vode i ostali oblici otpada). Osim toga, ona obuhvaća biološku raznolikost, prijevoz te utjecaje koji se tiču proizvoda i usluga, kao i procjenu dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš te mehanizme rješavanja sporova u vezi s okolišem. [7]

[7] Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

Tablica 2: Pokazatelji učinka na okoliš

KOD	DEFINICIJA POKAZATELJA	ASPEKT
EN1	Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu.	MATERIJALI
EN2	Postotak upotrijebljenog materijala koji je reciklirani ulazni materijal.	MATERIJALI
EN3	Izravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije.	ENERGIJA
EN4	Neizravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije.	ENERGIJA
EN5	Energetski intenzitet	ENERGIJA
EN6	Smanjenje potrošnje energije	ENERGIJA
EN7	Smanjenje energetskih zahtjeva proizvoda i usluga	ENERGIJA
EN8	Ukupno crpljenje vode po izvoru.	VODA
EN9	Izvori vode znatno pogođeni crpljenjem vode	VODA
EN10	Postotak i ukupni obujam reciklirane i ponovno upotrijebljene vode.	VODA
EN11	Lokacija i veličina zemljišta u vlasništvu, najmu ili pod upravom na zaštićenim područjima ili u njihovoj neposrednoj blizini te na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja.	BIOLOŠKA RAZNOLIKOST
EN12	Opis znatnih utjecaja djelatnosti, proizvoda i usluga na biološku raznolikost na zaštićenim područjima ili područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti koje se nalaze izvan zaštićenih područja.	BIOLOŠKA RAZNOLIKOST
EN13	Zaštićena ili obnovljena staništa	BIOLOŠKA RAZNOLIKOST
EN14	Broj vrsta uvrštenih na Crveni popis IUCNa i nacionalni popis ugroženih vrsta sa staništima na područjima pogođenima poslovnim djelatnostima, prema razini opasnosti od istrebljenja	BIOLOŠKA RAZNOLIKOST
EN15	Izravne emisije stakleničkih plinova prema težini (Područje 1)	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN16	Neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini (Područje 2)	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN17	Druge relevantne neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini.	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN18	Intenzitet emisija stakleničkih plinova	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN19	Smanjenje emisija stakleničkih plinova	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN20	Emisije tvari koje uništavaju ozon prema težini.	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN21	NOx, SOx i druge značajne emisije u zrak prema vrsti i težini.	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN22	Ukupno ispuštanje vode prema kakvoći i odredištu.	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN23	Ukupna težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN24	Ukupan broj i obujam znatnih izlijevanja.	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN25	Težina prevezenog, uvezenog, izvezenog ili obrađenog otpada koji se smatra opasnim prema uvjetima Baselske konvencije, Dodatak I, II, III i VIII, te postotak prevezenog otpada otpremljenog u inozemstvo	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD
EN26	Identitet, veličina, zaštićeni status i vrijednost s obzirom na biološku raznolikost voda i povezanih staništa koja su u znatnoj mjeri	EMISIJE, OTPADNE VODE, I OTPAD

	pogođena ispuštanjem i istjecanjem vode organizacije koja izvještava	
EN27	Inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš proizvoda i usluga, te opseg ublažavanja utjecaja.	PROIZVODI I USLUGE
EN28	Postotak preuzetih prodanih proizvoda i njihovih ambalažnih materijala, prema kategoriji.	PROIZVODI I USLUGE
EN29	Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša.	PRIDRŽAVANJE PROPISA
EN30	Značajni utjecaj na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage	PRIJEVOZ
EN31	Ukupni izdaci i ulaganja u zaštitu okoliša prema vrsti	OPĆE
EN32	Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na okoliš	PROCJENA DOBAVLJAČA U POGLEDU UTJECAJA NA OKOLIŠ
EN33	Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere	PROCJENA DOBAVLJAČA U POGLEDU UTJECAJA NA OKOLIŠ
EN34	Broj sporova u vezi s utjecajem na okoliš koji su pokrenuti, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	MEHANIZMI RJEŠAVANJA SPOROVA U VEZI S OKOLIŠEM

Izvor: Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

Utjecaj organizacije na društvene sustave (društvena dimenzija održivosti) mjeri se pokazateljima radnih odnosa, ljudskih prava, organizacijske odgovornosti prema društvu i odgovornosti za proizvod. Podkategorija koja se odnosi na radne odnose i dostojan rad sadrži pokazatelje koji uključuju zapošljavanje (broj i stope novog zapošljavanja te fluktuacije zaposlenika), povlastice zaposlenicima, povratak s rodiljnog dopusta, odnos zaposlenika i menadžmenta (poput komunikacije s zaposlenicima glede značajnih promjena u poslovanju), zdravlje i sigurnost na radnom mjestu, obuku i obrazovanje, različitost i jednake mogućnosti. Također, nastoji se utvrditi jesu li muškarci i žene jednako plaćeni za istovjetan posao te se nalaže ocjena dobavljača u pogledu radnih odnosa.[8]

[8] Ibidem

Tablica 3: Pokazatelji učinka radnih odnosa i dostojnog rada

KOD	DEFINICIJA POKAZATELJA	ASPEKT
LA1	Ukupna radna snaga prema vrsti zaposlenja, vrsti ugovora o zapošljavanju i regiji, te ukupan broj i stopa fluktuacije zaposlenika prema dobnoj skupini, spolu i regiji.	ZAPOŠLJAVANJE
LA2	Povlastice osigurane zaposlenicima koji rade puno radno vrijeme, a koje nisu osigurane zaposlenicima zaposlenim privremeno ili nepuno radno vrijeme prema značajnim mjestima poslovanja	ZAPOŠLJAVANJE
LA3	Povratak na posao i stope zadržavanja po povratku s rodiljnog dopusta prema spolu	ZAPOŠLJAVANJE
LA4	Najmanje razdoblje u kojem se unaprijed obavještava o značajnim promjenama u poslovanju, uključujući i podatak jesu li ti rokovi specificirani u kolektivnim ugovorima.	ODNOSI ZAPOSLENIKA I MENADŽMENTA
LA5	Postotak ukupne radne snage zastupljene u formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, koja se sastoje od predstavnika uprave i radnika i koja pomažu pri praćenju i savjetovanju o programima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu	ZDRAVLJE I SIGURNOST NA RADU
LA6	Stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i izostanaka te broj smrtnih slučajeva povezanih s nesrećama na radu prema regiji.	ZDRAVLJE I SIGURNOST NA RADU
LA7	Radnici s visokom učestalosti ili velikim rizikom od bolesti povezanih s njihovim zanimanjem	ZDRAVLJE I SIGURNOST NA RADU
LA8	Zdravstvena i sigurnosna pitanja obuhvaćena formalnim sporazumima sa sindikatima	ZDRAVLJE I SIGURNOST NA RADU
LA9	Prosječan godišnji broj sati obuke po zaposleniku prema kategoriji zaposlenika.	OBUKA I OBRAZOVANJE
LA10	Programi za stjecanje vještina i cjeloživotno učenje koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika te im pomažu u uspješnom okončanju radnog vijeka	OBUKA I OBRAZOVANJE
LA11	Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja	OBUKA I OBRAZOVANJE
LA12	Sastav upravljačkih tijela te struktura zaposlenika po kategorijama prema spolu, dobnoj skupini, pripadnosti manjinskoj skupini i drugim pokazateljima raznolikosti	RAZNOLIKOST I JEDNAKE MOGUĆNOSTI
LA13	Omjer osnovne plaće muškaraca i žena prema kategoriji zaposlenika.	JEDNAKOST NAKNADA ZA ŽENE I MUŠKARCE
LA14	Postotak novih dobavljača koji su provjereni putem kriterija radnih odnosa	PROCJENA DOBAVLJAČA U POGLEDU RADNIH ODNOSA
LA15	Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na radne odnose i poduzete mjere	PROCJENA DOBAVLJAČA U POGLEDU RADNIH ODNOSA
LA16	Broj sporova u vezi s radnim odnosima koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	MEHANIZMI RJEŠAVANJA SPOROVA U VEZI S RADNIM ODNOSIMA

Izvor: Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

Pokazateljima ljudskih prava utvrđuje se razina uzimanja u obzir ljudskih prava pri odlučivanju o ulaganju i odabiru dobavljača/podugovarača. Nadalje, ovi pokazatelji obuhvaćaju obuku zaposlenika i zaštitarskog osoblja o ljudskim pravima, kao i informacije o nediskriminaciji,

slobodi udruživanja, dječjem radu, pravima starosjedilačkog stanovništva te prisilnom i obveznom radu.[9]

Tablica 4: Pokazatelji učinka ljudskih prava

KOD	DEFINICIJA POKAZATELJA	ASPEKT
HR1	Postotak i ukupan broj ugovora o značajnim ulaganjima, koji sadrže stavke o ljudskim pravima ili su podvrgnuti analitičkom pregledu (screening) s obzirom na ljudska prava.	PRAKSA ULAGANJA I NABAVE
HR2	Postotak značajnih dobavljača i podugovarača podvrgnutih analitičkom pregledu (screening) s obzirom na ljudska prava te poduzete mjere.	PRAKSA ULAGANJA I NABAVE
HR3	Ukupan broj slučajeva diskriminacije i poduzete mjere.	NEDISKRIMINACIJA
HR4	Djelatnosti prepoznate kao one u kojima bi u značajnoj mjeri moglo biti ugroženo ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja te mjere poduzete u cilju podupiranja tih prava.	SLOBODA UDRUŽIVANJA I KOLEKTIVNO PREGOVARANJE
HR5	Djelatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva dječjeg rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju dječjeg rada.	DJEČJI RAD
HR6	Djelatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva prisilnog ili obveznog rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju prisilnog ili obveznog rada.	PRISILNI I OBVEZNI RAD
HR7	Postotak zaštitarskog osoblja obuhvaćenog obukom o politikama ili postupcima organizacije u vezi s aspektima ljudskih prava koji su relevantni za djelatnosti	SIGURNOSNE PRAKSE
HR8	Ukupan broj slučajeva kršenja prava starosjedilačkog stanovništva i poduzete mjere	PRAVA STAROSJEDILAČKOG STANOVNIŠTVA
HR9	Ukupan broj i postotak djelatnosti nad kojima je izvršena provjera poštivanja ljudskih prava ili procjena	PROCJENA
HR10	Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija poštivanja ljudskih prava	PROCJENA DOBAVLJAČA U POGLEDU POŠTIVANJA LJUDSKIH PRAVA
HR11	Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na ljudska prava i poduzete mjere	PROCJENA DOBAVLJAČA U POGLEDU POŠTIVANJA LJUDSKIH PRAVA
HR12	Broj sporova u vezi s utjecajem na ljudska prava koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	MEHANIZMI RJEŠAVANJA SPOROVA VEZANIH UZ LJUDSKA PRAVA

Izvor: Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

U podkategoriji koja se odnosi na utjecaje koje organizacija ima na društvo i lokalne zajednici uključeni su pokazatelji organizacijske odgovornosti kojima su utvrđuje uključivanje lokalne zajednice (poput razvojnih programa lokalne zajednice), antikorupcijske mjere, razvoj javnih politika te razina pridržavanja propisa, ali i procjena dobavljača obzirom na društveni utjecaj.

[9] Ibidem

Tablica 5: Pokazatelji društvenog učinka

KOD	DEFINICIJA POKAZATELJA	ASPEKT
SO1	Narav, opseg i učinkovitost programa ili opće prakse kojima se procjenjuje i upravlja utjecajima poslovnih djelatnosti na zajednice, uključujući fazu ulaska, djelovanja i izlaska.	ZAJEDNICA
SO2	Djelatnosti sa značajnim, stvarnim i potencijalnim utjecajima na lokalne zajednice	ZAJEDNICA
SO3	Postotak i ukupan broj poslovnih jedinica podvrgnutih analizi korupcijskog rizika.	KORUPCIJA
SO4	Postotak zaposlenika obuhvaćenih obukom o antikorupcijskim politikama i postupcima organizacije.	KORUPCIJA
SO5	Mjere poduzete kao odgovor na slučajeve korupcije.	KORUPCIJA
SO6	Ukupna vrijednost novčanih i nenovčanih priloga danih političkim strankama, političarima i srodnim institucijama, raščlanjena prema zemljama	JAVNA POLITIKA
SO7	Ukupan broj pravnih postupaka, pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti s načelom slobode tržišnog natjecanja, trustovske i monopolističke prakse te njihovi ishodi.	PONAŠANJE PROTIVNO NAČELU SLOBODNOG TRŽIŠNOG NATJECANJA
SO8	Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa.	PRIDRŽAVANJE PROPISA
SO9	Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na društvo	PROCJENA DOBAVLJAČA S OBZIROM NA UTJECAJE NA DRUŠTVO
SO10	Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na društvo i poduzete mjere	PROCJENA DOBAVLJAČA S OBZIROM NA UTJECAJE NA DRUŠTVO
SO11	Broj sporova u vezi s utjecajima na društvo koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	MEHANIZMI RJEŠAVANJA SPOROVA VEZANIH UZ UTJECAJE NA DRUŠTVO

Izvor: Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

Potkategorija dimenzije društva je i odgovornost za proizvod koja se odnosi na dobra i usluge koje se izravno tiču dionica (posebice kupaca). Indikatorima iz ove skupine se utvrđuje postotak proizvoda i usluga s pozitivnim utjecajem na zdravlje i sigurnost, apsolutan broj slučajeva nepridržavanja propisa glede utjecaja proizvoda i usluga, označavanje proizvoda i usluga (uključuje i mjerenje zadovoljstva kupaca informacijama o proizvodu/usluzi i proizvođaču/pružatelju usluge). U izvješću je potrebno navesti o eventualnoj prodaji zabranjenih ili spornih proizvoda, nepridržavanju regulatornih okvira marketinške komunikacije, pritužbi glede povrede privatnosti kupaca, ali i ukupan iznos novčanih kazni za nepridržavanje propisa glede ponude i uporabe proizvoda (usluge).[10]

[10] Ibidem

Tablica 6: Pokazatelji učinka odgovornosti za proizvode i usluge

KOD	DEFINICIJA POKAZATELJA	ASPEKT
PR1	Faze životnog ciklusa proizvoda i usluga u kojima se ocjenjuje poboljšanje njihovog utjecaja na zdravlje i sigurnost te postotak značajnih kategorija proizvoda i usluga podvrgnutih tim postupcima.	ZDRAVLJE I SIGURNOST KUPACA
PR2	Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost za vrijeme njihova životnog ciklusa, prema vrsti ishoda	ZDRAVLJE I SIGURNOST KUPACA
PR3	Vrsta podataka o proizvodu i usluzi, zahtijevanih organizacijskim postupcima te postotak značajnih proizvoda i usluga podložnih takvim informacijskim zahtjevima.	INFORMACIJE I OZNAKE NA PROIZVODIMA I USLUGAMA
PR4	Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s podacima o proizvodu i usluzi te označavanjem, prema vrsti ishoda.	INFORMACIJE I OZNAKE NA PROIZVODIMA I USLUGAMA
PR5	Praksa vezana uz zadovoljstvo kupaca, uključujući rezultate upitnika za mjerenje zadovoljstva kupaca	INFORMACIJE I OZNAKE NA PROIZVODIMA I USLUGAMA
PR6	Prodaja zabranjenih ili osporenih proizvoda	MARKETINŠKE KOMUNIKACIJE
PR7	Programi za poštovanje zakona, standarda i dobrovoljnih kodeksa koji se odnose na marketinške komunikacije, uključujući oglašavanje, promidžbu i pokroviteljstvo.	MARKETINŠKE KOMUNIKACIJE
PR8	Ukupan broj potkrijepljenih pritužbi u vezi s povredama privatnosti kupaca ili gubitku osobnih podataka o kupcu	POŠTIVANJE PRIVATNOSTI KUPCA
PR9	Vrijednost značajnih novčanih kazni za nepridržavanje zakona i propisa koji se tiču ponude i upotrebe proizvoda i usluga.	PRIDRŽAVANJE PROPISA

Izvor: Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015

Izvještaj sa svim kategorijama prethodno opisanih pokazatelja može pomoći organizacijama u postavljanju ciljeva, mjerenju učinaka i upravljanju promjenama prema održivoj globalnoj ekonomiji. Informacije sadržane u ovom izvještaju kompas su i potencijalnim ulagačima te kao takve komplementarne računovodstvenim informacijama u tradicionalnim financijskim izvještajima.

3.4. ISO 26000 – DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Izraz društvena odgovornost prihvaćen je 1970-ih godina. U početku je fokus bio na poslovnim organizacijama i stoga se danas često koristi izraz CSR tj. društvena odgovornost kompanija. Međutim, pri izradi norme ISO 26000 koristi se izraz SR (Social Responsability – Društvena odgovornost) jer su smjernice ISO 26000 primjenjive u svim tipovima organizacija. Prvi puta je potreba za normom za SR utvrđena od strane ISO/CAPOLCO, Odbora za politiku prema potrošačima 2001. godine. ISO-ov tehnički upravni odbor organizirao je *ad hoc* skupinu za društvenu odgovornost u kojoj je sudjelovao veliki broj interesnih skupina. Ova skupina pripremila je sveobuhvatan prikaz inicijativa i pitanja u vezi s društvenom odgovornošću.

Nakon toga, 2004. godine, održana je međunarodna konferencija na kojoj se raspravljalo o potrebi za donošenjem norme za društvenu odgovornost. Na konferenciji je zaključeno da postoji potreba za izradom takve norme i osnovana je ISO-va radna skupina za društvenu odgovornost (WG SR – Working group on social responsibility). U radnoj skupini WG SR pod vodstvom ISO-vih članica iz Brazila i Švedske sudjelovale su 80 država i 39 organizacija sa statusom suradničkog članstva. Među interesnim skupinama koje su sudjelovale u izradi standarda nalaze se: industrija, vlada, zaposlenici, potrošači, nevladine organizacije, usluge, logistika, istraživanja i sl.

Nacrt norme ISO 26000 stavljen je na izglasavanje u rujnu 2009., a postupak je trajao do veljače 2010. godine. Norma ISO 26000 će biti srž međunarodnoga stručnog znanja o društvenoj odgovornosti – što ona znači, kojim se pitanjima organizacije trebaju baviti kako bi poslovale na društveno odgovoran način i koja je najbolja praksa u uvođenju društvene odgovornosti. Norma će biti snažan alat koji će pomoći organizacijama da prijeđu sa dobrih namjera na dobre postupke.[11]

ISO 26000 oznaka je buduće međunarodne norme koja daje upute o društvenoj odgovornosti. Njezina uporaba je predviđena u svim vrstama organizacija u javnom i u privatnome sektoru u razvijenim zemljama i u zemljama u razvoju. Njihova svrha je pomoći organizacijama u nastojanjima da posluju na društveno odgovoran način, što društvo u sve većoj mjeri zahtijeva.

[11] Lazibat, T., Samardžija, J., Sutić, I., "ISO 26000 SR – društvena odgovornost", Zbornik radova Hrvatskog društva za kvalitetu, Zagreb 2010. 1-12., str. 1-2.

Norma ISO 26000 ne sadržava zahtjeve nego smjernice, pa se stoga neće primjenjivati kao norma za certifikaciju kao norme ISO 9001:2000 i ISO 14001:2004.

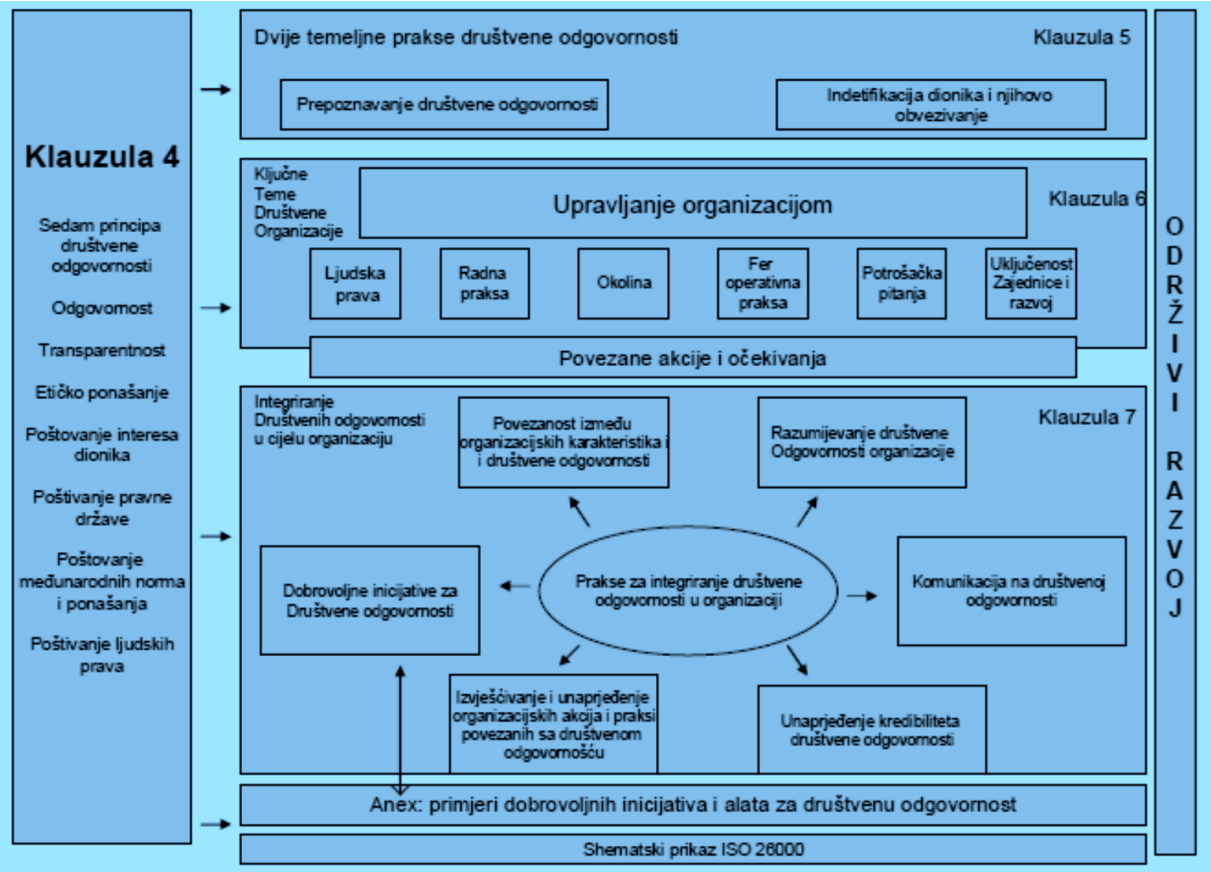

Slika 2: Shematski prikaz ISO 26000

Izvor: Lazibat, T., Samardžija, J., Sutić, I.: "ISO 26000 SR – društvena odgovornost", Zbornik radova Hrvatskog društva za kvalitetu, Zagreb 2010. 1-12., str. 3.

Slika daje prikaz koncepta norme ISO 26000 čime je definiran njezin osnovni sadržaj. Koncept je sastavljen od sedam klauzula koje uključuju: opseg, nazive, definicije i skraćene nazive, razumijevanje društvene odgovornosti, načela društvene odgovornosti, prepoznavanje socijalne odgovornosti i privlačenje interesnih skupina, smjernice temeljnih predmeta društvene odgovornosti, smjernice za integriranje društvene odgovornosti u cijelu organizaciju, aneks vezan uz dobrovoljne inicijative i alate društvene odgovornosti kao i bibliografiju i indeks.[12]

[12] Ibidem, str. 3.

Tablica 7: Koncept ISO 26000

Naziv klauzule	Broj klauzule	Opis sadržaja klazule
Opseg	Klauzula 1	Definira se sadržaj i opseg ove međunarodne norma i identificiraju određena ograničenja i isključenja.
Nazivi, definicije i skraćeni nazivi	Klauzula 2	Identificira i daje definicija ključnih pojmova koji su od temeljne važnosti za razumijevanje društvene odgovornosti i za korištenje ove međunarodne norme.
Razumijevanje društvene odgovornosti	Klauzula 3	Opisuje važne čimbenike i uvjete koji su utjecali na razvoj društvene odgovornosti i koji i dalje utječe na njezinu prirodu i praksu. Također opisuje koncept same društvene odgovornosti – njegovo značenje i način apliciranja u samim organizacijama. Ova klauzula također obuhvaća i smjernice za korištenje međunarodne norme o društvenoj odgovornosti namijenjene malim i srednjim organizacijama.
Načela društvene odgovornosti	Klauzula 4	Uvodi i objašnjava temeljna načela društvene odgovornosti.
Prepoznavanje socijalne odgovornosti i privlačenje interesnh skupina	Klauzula 5	Usmjerena je na 2 prakse društvene odgovornosti: prepoznavanje organizacijske društvene odgovornosti i identifikaciju i privlačenje interesnih skupina, ona daje smjernice u odnosu između organizacije, dionika i društva, prepoznavajući temeljne teme i pitanja društvene odgovornosti i organizacijske sfere utjecaja.
Smjernice temeljnih predmeta društvene odgovornosti	Klauzula 6	Objašnjava osnovne predmete i pitanja koja su povezana sa društvenom odgovornošću. Za svaki predmet, dane su informacije o njegovu dosegu, odnosu prema društvenoj odgovornosti, relevantnim načelima I odgovornosti kao i odgovarajućim akcijama i očekivanjima.
Smjernice za integriranje društvene odgovornosti u cijelu organizaciju	Klauzula 7	Daje smjernice o stavljanju društvene odgovornosti u praksu unutar organizacije. To uključuje i upute vezane za: razumijevanje društvene odgovornosti organizacije, integriranje društvene odgovornosti u cijelu organizaciju, komunikacije vezane uz društvenu odgovornost, poboljšanje kredibiliteta organizacije o društvenoj odgovornosti, pregledavanje napretka i poboljšanje performansi i vrednovanje dobrovoljne inicijative za društvenu odgovornost.
Aneks vezan uz dobrovoljne inicijative i alate društvene odgovornosti	Annex A	Predstavlja neiscrpan popis dobrovoljnih inicijativa i alata vezanih uz društvenu odgovornost koji je namijenjen jednom ili većem broju ključnih tema ili integraciji društvene odgovornosti unutar organizacije.
Bibliografija		Sadrži reference mjerodavnih međunarodnih instrumenata i ISO norme koje predstavljaju izvor ove norme.
Indeks		Pruža smjer referenci na teme, koncepte i pojmove sadržane u ovom međunarodnom standardu.

Izvor: Lazibat, T., Samardžija, J., Sutić, I.: "ISO 26000 SR – društvena odgovornost", Zbornik radova Hrvatskog društva za kvalitetu, Zagreb 2010. 1-12., str. 4.

3.5. Poveznica deset načela UN Global Compacta i GRI-a

UN Global Compact i GRI su potpisali ugovor u svibnju 2010. s namjerom da uskladite svoj rad u promicanju korporacijske odgovornosti i transparentnosti. GRI i UNGC su potaknuli tvrtke da prošire svoje obveze prema održivosti, aktivnosti i izvješćivanju. UN Global Compact i GRI je najavio važnu suradnju i potpisali su Memorandum u svibnju 2010. g. u Amsterdamu na svjetskoj konferenciji o održivosti i transparentnosti .

UNGC i GRI će ponuditi prepoznatu i dobro testiranu platformu koja se već koristi na stotine tvrtki širom svijeta. GRI Smjernice za izvještavanje o održivosti mogu se koristiti za izradu Global Compact godišnjeg izvješća o napretku (COP).

COP je mehanizam putem kojeg UNGC tvrtke sudionice pokazuju napredak prema postizanju deset UNGC načela. Smjernice GRI-a daju novinarima jasne odgovore na svaki od Global Compact zahtjeva i poboljšanja kvalitete COP-a koja su vezana s načelima, podacima o pristupu upravljanju i pokazatelja uspješnosti.[13]

Ugradnjom načela Global Compacta u strategijama, politikama i procedurama te uspostavljanje kulture integriteta, tvrtke uz poštivanje osnovnih životnih odgovornosti prema ljudima i planetu, pripravljaju put za dugoročni uspjeh.

UN Global Compact-a Deset načela su izvedeni iz: Opće deklaracije o ljudskim pravima, Deklaracije Međunarodne organizacije o temeljnim načelima i pravima na radu, Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju te UN Konvencije protiv korupcije.[14]

U nastavku slijedi tablica s prikazom poveznica deset načela UNGC-a i smjernica GRI G4.

[13] https://www.globalreporting.org/information/about-gri/alliances-and-synergies/Pages/UNGC-and-GRI.aspx [1.7.2015.]
[14] https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles [1.7.2015.]

Tablica 8: Poveznica deset načela UNGC-a i GRI-a

Načela UN Global Compacta	Smjernice GRI-a
Načelo 1. Poduzeća bi trebala podupirati i poštivati zaštitu međunarodno proglašenih ljudskih prava	Potkategorija: Ljudska prava (svi Aspekti) Potkategorija: Društvo, Lokalne zajednice
Načelo 2. Poduzeća bi trebala provjeriti da ne sudjeluju u kršenjima ljudskih prava	Potkategorija: Ljudska prava (svi Aspekti)
Načelo 3. Poduzeća bi trebala podržavati slobodu udruživanja i stvarnog priznavanja prava na kolektivno pregovaranje	G4-11 Potkategorija: Radni odnosi i dostojan rad, Odnosi zaposlenika i menadžmenta, Potkategorija: Ljudska prava, Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja
Načelo 4. Poduzeća bi trebala podržavati ukidanje svih oblika prisilnog i obveznog rada	Potkategorija: Ljudska prava, Prisilni i obvezni rad
Načelo 5. Poduzeća bi trebala podržavati stvarno ukidanje dječjeg rada	Potkategorija: Ljudska prava, Dječji rad
Načelo 6. Poduzeća bi trebala podržavati ukidanje diskriminacije u vezi sa zapošljavanjem i izborom zanimanja	G4-10 Potkategorija: Radni odnosi i dostojan rad (svi Aspekti) Potkategorija: Ljudska prava, Nediskriminacija
Načelo 7. Poduzeća bi trebala podupirati predostrožan pristup izazovima na području zaštite okoliša	Kategorija: Okolišna (svi Aspekti)
Načelo 8. Poduzeća bi trebala pokrenuti inicijative za promicanje veće odgovornosti prema okolišu	Kategorija: Okolišna (svi Aspekti)
Načelo 9. Poduzeća bi trebala poticati razvoj i širenje tehnologija prihvatljivih za okoliš	Kategorija: Okolišna (svi Aspekti)
Načelo 10. Poduzeća bi trebala raditi na suzbijanju korupcije u svim njenim oblicima, uključujući iznudu i podmićivanje	Potkategorija: Društvo, Borba protiv korupcije, Javne politike

Izvor: „GRI: G4 – Sustainability reporting guidelines“, 2013., str. 87.

3.6. UN Global Compact politika izvještavanja o napretku

Izvještavanje o napretku je godišnje objavljivanje kroz koje se nastoji zainteresirane strane obavijestiti o svojim naporima uloženi da se provedu načela UN Global Compacta. Kao središnji sastavni dio Global Compacta u mjerenju integriteta, glavni cilj Izvještavanja o napretku je da služi kao javno sredstvo za prijenos informacija o učinku održivosti. Također, može biti i sredstvo za dijalog s interesnim skupinama te za razmjenu najboljih novih praksi. Izvještavanje o napretku, kao javni dokument, je važan dokaz predanosti tvrtke na transparetnost i odgovornost. Izostanak podnošenja izvještaja na web stranice Global Compacta

će rezutirati promjenom statusa sudionika i na kraju može dovesti do izbacivanja poduzeća iz inicijative.[15]

3.6.1. Izvještavanje o napretku – minimalni zahtjevi

1. *Poslovni sudionici su dužni svake godine interesnim skupinama dostaviti Izvještaj o napretku*

   Iako je ukupni format fleksibilan, svaki Izvještaj o napretku mora sadržavati sljedeća tri elementa:[16]

   - Izjava čelnika da izražava daljnju potporu Global Compactu i obnavljanju predanosti sudionika inicijativi i njihovim načelima.
   - Opis praktičnih akcija koje je tvrtka poduzela kod primjene načela Global Compacta u svakoj od četiri područja
   - Mjerenje ishoda – stupanj do kojeg su ciljevi/pokazatelji uspješnosti ispunjeni

2. *Poslovni sudionici moraju podnijeti godišnji Izvještaj o napretku na web stranicama Global Compacta*

   Poslovni sudionici moraju poslati svoj prvi Izvještaj o napretku u roku od goinu dana od ulaska u Global Compact. Svi naredni izvještaju dospijevalju u roku od jedne godine nakon podnošenja prethodnog izvještaja.

   - Poslovni sudionici su dužni dostaviti elektronsku verziju njihovog Izvještaja o napretku, uključujući PDF datoteku i, ako je moguće, link na web stranicu koja sadrži njihove izvještaje na stranicama Global Compacta
   - Sudionici moraju ispuniti kratku samoprocjenu koja prikazuje sadržaj izvještaja

[15] "UN Global Compact Policy on Communicating Progress", str. 1., dostupno na: https://www.unglobalcompact.org/docs/communication_on_progress/COP_Policy.pdf [15.6.2016.]
[16] Ibidem

3.6.2. Diferencijacija

Izvještaj o napretku će biti klasificiran kao jedan od sljedećih:[17]

1. GC Active: Izvještaj o napretku ispunjava zahtjeve navedene u točci 1. minimalni zahtjevi
2. GC Advanced: Izvještaj o napretku zadovoljava sve minimalne uvjete i informacije iz dodatnih naprednih kriterija u sljedećim kategorijama:
    - Provođenje deset načela u strategije i operacije
    - Poduzima akcije u potpori općih UN ciljeva i problema
    - Korporativno održivo upravljanje i rukovodstvo

3.7. Poveznica smjernica OEDC-a i GRI-a

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj je međunarodna ekonomska organizacija osnovana 14. prosinca 1960. Nastala je kao nasljednik Organizacije za europsku ekonomsku suradnju u sklopu Marshallovog plana s ciljem rekonstrukcije europskog gospodarstva razorenog u Drugom svjetskom ratu. OECD je konzultativna organizacija, bez snage obvezivanja bilo koje od svojih članica. Sjedište OECD-a se nalazi u Parizu.

Temeljni ciljevi OECD-a su: unapređivanje gospodarskog rasta zemalja članica, povećati životni standard u zemljama članicama, doprinositi razvoju svjetskog gospodarstva, pomagati ekonomski napredak u članicama i nečlanicama OECD-a, doprinositi širenju međunarodne trgovine na multilaterarnoj osnovi, težiti povećanju svjetske trgovine.

Područja djelovanja i rada OECD-a su: razvojna politika i kooperacija, energetika, razvoj trgovine, financijska i fiskalna pitanja, socijalna problematika, zapošljavanje, edukacija, ekologija, znanost i tehnologija, industrija, poljoprivreda i ribarstvo.

Tvrtke širom svijeta su dobile veće smjernice i potpore kako provesti svoje poslovanje odgovorno i izvijestiti o svojoj održivosti zahvaljujući partnerstvu između Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i Global Reporting Initiative (GRI). To donosi povećanu koherentnost i konzistentnost naporima organizacija da djeluju odgovornije i budu transparentnije o njihovoj održivosti. Memorandum o razumijevanju (MoU) je uspostavio program za poticanje tvrtki da koriste i OECD-a i GRI-a.

[17] Ibidem, str. 2.

Od početka ažuriranja Smjernica OECD za multinacionalna poduzeća u svibnju 2010. GRI je angažiran u procesu konzultacija sa širokim rasponom ostalih zainteresiranih strana. Posebne konzultacije organizirane su u Parizu u lipnju i prosincu 2010. te u siječnju 2011. GRI su pomogli organizirati i osigurati ključni doprinos na posebnom neformalnom stručnom sastanku o transparentnost i objavljivanju.[18]

U nastavku slijedi tablica s prikazom poveznica smjernica OECD-a i smjernica GRI G4.

Tablica 9: Poveznica smjernica OECD-a i GRI-a

Smjernice OECD-a	**Smjernice GRI-a**
IV. Ljudska prava	Potkategorija: Ljudska prava (svi Aspekti) Potkategorija: Društvo, Lokalne zajednice, Procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo, Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz utjecaje na društvo
V. Zapošljavanje i industrijski odnosi	G4-11 Ekonomska kategorija: Ekonomski učinak Potkategorija: Radni odnosi i dostojan rad (svi Aspekti) Potkategorija: Ljudska prava, Nediskriminacija, Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja, Dječji rad, Prisilni i obvezni rad Potkategorija: Društvo, Lokalne zajednice
VI. Okoliš	Kategorija: Okolišna (svi Aspekti) Potkategorija: Radni odnosi i dostojan rad (svi Aspekti), Zdravlje i sigurnost na radu, Obuka i obrazovanje Potkategorija: Društvo, Lokalne zajednice, Procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo, Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz utjecaje na društvo Potkategorija: Odgovornost za proizvod, Zdravlje i sigurnost kupaca
VII. Suzbijanje podmićivanja, traženja mita i iznude	Potkategorija: Radni odnosi i dostojan rad (svi Aspekti), Mehanizmi rješavanja sporova u vezi s radnim odnosima Potkategorija: Društvo, Borba protiv korupcije, Javne politike, Procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo, Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz utjecaje na društvo
VIII. Interesi kupaca	Potkategorija: Odgovornost za proizvod (svi Aspekti)
IX. Znanost i tehnologija	Nema
X. Natjecanje	Potkategorija: Društvo, Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja, Pridržavanje propisa, Procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo, Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz utjecaje na društvo
XI. Oporezivanje	Kategorija: Ekonomska, Ekonomski učinak Potkategorija: Društvo, Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja, Pridržavanje propisa

Izvor: „GRI: G4 – Sustainability reporting guidelines“, 2013., str. 88-89.

[18]https://www.globalreporting.org/information/about-gri/alliances-and-synergies/Pages/OECD-and-GRI-partnership.aspx [1.7.2015.]

3.8. Budući razvoj GRI-a

G4 sjernice su trenutno najšire prihvaćen način izvještavanja o održivosti u svijetu, koriste ih tisuće organizacija u više od 90 zemalja svijeta. Slijedeći korak u razvoju smjernica je prijelaz na novi set modularnih GRI standarda koji će omogućit GRI-u ostanak u tijeku s najnovijim trendovima u razvoju održivosti te ugradnju novih tema za izvještavanje u budućnosti.

Slijedeći ciljevi su razmatrani tijekom izrade radne verzije:

- razviti modularni format koji će omogućiti Standardima da se neovisno dorađuju kada se pojavi potreba čime će se omogućiti kontinuirani razvoj i unapređenje
- osigurati minimalne promjene u zahtjevima za izvještavanje G4 smjernica i njihove metodologije
- sačuvati principe za izvještavanje i fokus na materijalnost pri izvještavanju
- smanjiti nepotrebno dupliciranje sadržaja
- omogućiti fleksibilnost u opcijama i formatima izvještavanja

Ključne promjene i nadgradnja u odnosu na G4:

- GRI Standardi modularne su strukture s tri opća Standarda primjenjiva na sve organizacije koje izrađuju izvještaj sukladan GRI Standardima te dodatno 33 tematski-specifičnih standarda iz kojih organizacija bira sukladno vlastitoj listi materijalnih tema. Oni se temelje na aspektima iz G4.
- Standardi predstavljaju jasniju razliku između zahtjeva, preporuka i uputa.
- Sadržaj preuzet iz G4 je uređen kako bi se poboljšala jasnoća i pojednostavnio jezik čime su Standardi jednostavniji za korištenje u odnosu na G4 smjernice.
- Dio sadržaja iz G4 je premješten ili objedinjen kako bi se izbjeglo dupliciranje.
- Pojašnjenji su dijelovi G4 koji su često pogrešno ili teško razumijevani.

Očekivano odobrenje finalnih Standarda je 30.kolovoza – 1. rujna 2016., a objava finalnih standarda Q3/Q4 2016. godine. Očekivani datum početka korištenja Standarda je 1. siječnja 2018., a G4 smjernice će ostati u uporabi do 31. prosinca 2017.[19]

[19]http://hrpsor.hr//admin/js/tinymce/plugins/filemanager/uploads/Radionice_Sastanci/MM_GRI_Standardi_29.06.2016..pdf [1.7.2016.]

4. OBILJEŽJA IZVJEŠTAVANJA O ODRŽIVOSTI PODUZEĆA HRVATSKI TELEKOM I DEUTSCHE TELEKOM

4.1. Analiza telekomunikacijskog sektora u RH

4.1.1. Glavni sektorski pokazatelji

Sektor telekomunikacija u 2014. godini je zabilježio pad broja zaposlenih. Prosječan broj zaposlenih je bio 8.231 što je 2,5 % manje u odnosu na godinu ranije. Broj zaposlenih u ovom sektoru nastavlja se smanjivati i u 2015. godini. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, prosječna mjesečna bruto plaća za ožujak 2015. isplaćena u telekomunikacijama iznosila je 20.970 kuna. U usporedbi s istim mjesecom 2014. prosječna je mjesečna bruto plaća nominalno porasla 23,9 %.[20]

Telefonske usluge u nepokretnoj je mreži u 2014. godni je koristilo 1,340.176 korisnika. Na početku 2015. godine telefonske usluge u pokretnoj mreži imale su 4,395.557 korisnika. Od toga je bilo najviše privatnih korisnika bez pretplatničkog odnosa. U pokretnoj mreži na međugodišnjoj razini najviše je smanjen broj poslovnih korisnika za 15,6 %.[21]

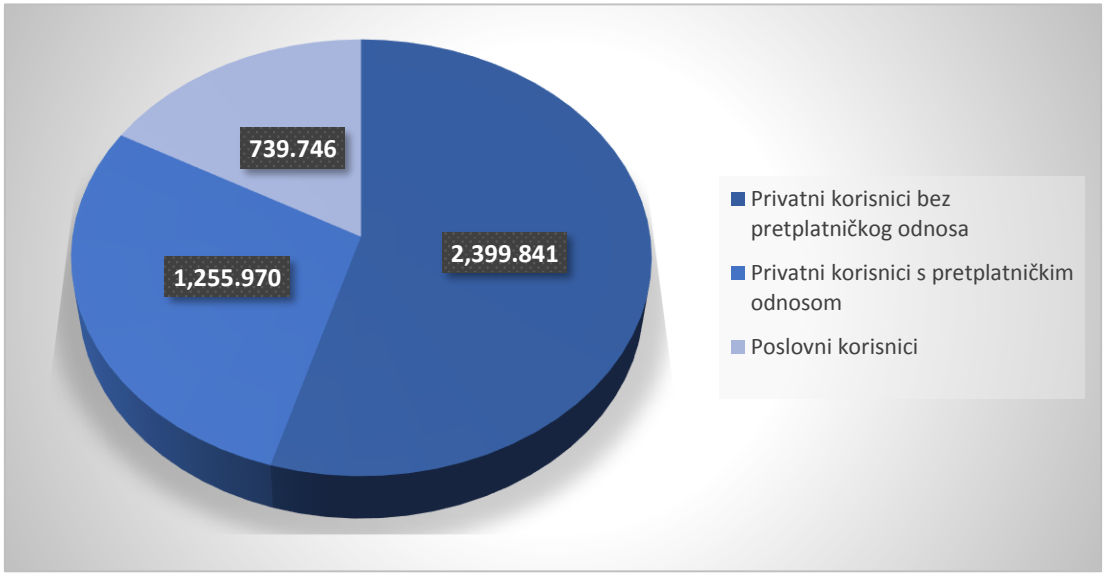

Slika 3: Broj korisnika telefonskih usluga u pokretnoj mreži u prvom tromjesečju 2015.
Izvor: Božić, LJ.: „Sektorske analize – Telekomunikacije“, Zagreb, Ekonomski institut, lipanj 2015., br. 38, str. 5., dostupno na: http://www.eizg.hr/hr-HR/Sektorske-analize-993.aspx

[20] Božić, LJ.: „Sektorske analize – Telekomunikacije“, Zagreb, Ekonomski institut, lipanj 2015., br. 38, str. 3., dostupno na: http://www.eizg.hr/hr-HR/Sektorske-analize-993.aspx
[21] Ibidem

I dok telefonske usluge u pokretnoj i nepokretnoj mreži uglavnom bilježe negativne trendove, kod usluga širokopojasnog pristupa internetu trendovi su pozitivni. Ukupan broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu u prvom tromjesečju 2015. bio je 3,956.636 što je 6,3 % više u odnosu na prvo tromjesečje godinu ranije.

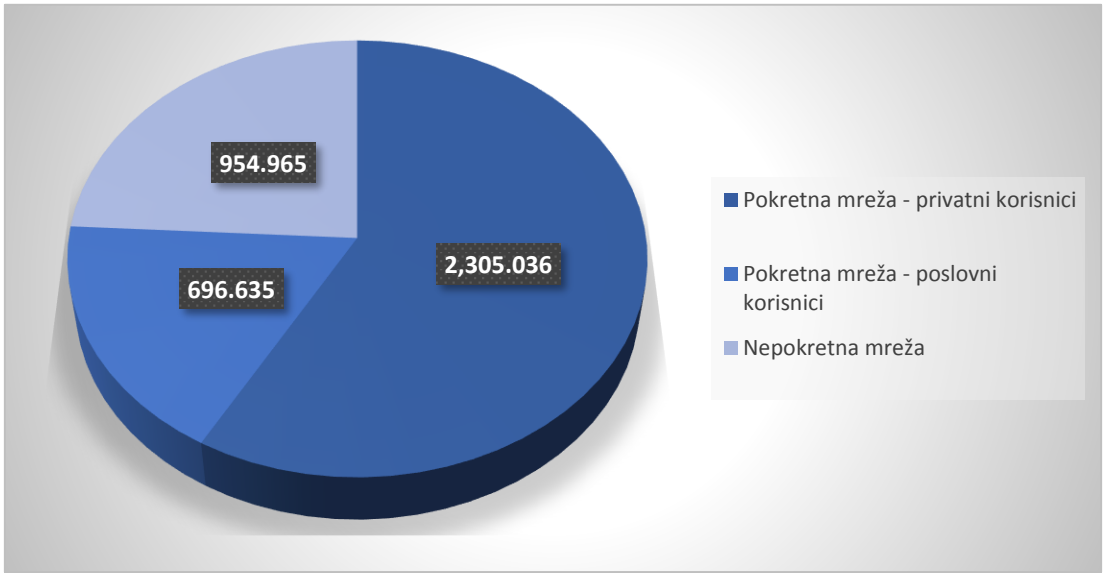

Slika 4: Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu u prvom tromjesečju 2015.
Izvor: Božić, LJ.: „Sektorske analize – Telekomunikacije“, Zagreb, Ekonomski institut, lipanj 2015., br. 38, str. 6., dostupno na: http://www.eizg.hr/hr-HR/Sektorske-analize-993.aspx

Operator s najvećim udjelom i dalje ostaje HT s 46,8 % broja korisnika u pokretnoj mreži. VIPnetov udio u prvom tromjesečju ove godine bio je 35,4 %, dok je TELE2 imao udio od 17,8 %..[22]

4.1.2. Vodeća trgovačka društva

Deset vodećih poduzeća u sektoru telekomunikacija 2014. godine mjereno visinom ukupnog prihoda bili su: HT d.d., VIPNET d.o.o., TELE2 d.o.o., OT-OPTIMA TELEKOM d.d., ISKON INTERNET d.d., METRONET TELEKOMUNIKACIJE d.d. , H1 TELEKOM d.d., ODAŠILJACI I VEZE d.o.o., Nokia Solutions and Networks d.o.o i VIPnet usluge d.o.o. Ova poduzeća obavljaju djelatnosti žičane i bežične telekomunikacije. Među deset vodećih društava ovog sektora nema poduzeća koja se bave djelatnostima satelitske i ostale telekomunikacije.[23]

[22] Ibidem, str. 5.
[23] Ibidem, str. 12.

Tablica 10: Pokazatelji poslovanja vodećih trgovačkih društava u sektoru telekomunikacija u 2013. i 2014. godini

	2013.	2014.	Indeks 2014./2013.
Ukupni prihodi (u kunama)	12.612,790.800	12.475,860.200	98,91
Bruto dobit (u kunama)	1.440,859.300	1.510,567.800	104,84
Broj zaposlenih	7.470	7.098	95,02
Bruto marža (u %)	11,42	12,11	105,99
Proizvodnost rada (u kunama)	1,688.459,28	1,757.650,92	104,10
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,22	1,59	130,20
Koeficijent zaduženosti	0,40	0,36	88,89
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	0,67	0,65	97,40

Izvor: Božić, LJ.: „Sektorske analize – Telekomunikacije“, Zagreb, Ekonomski institut, lipanj 2015., br. 38, str. 12., dostupno na: http://www.eizg.hr/hr-HR/Sektorske-analize-993.aspx

Ukupni prihodi deset vodećih trgovačkih društava u sektoru telekomunikacija u 2014. iznosili su 12.475,806.200 kn. U odnosu na godinu ranije, ukupni prihodi smanjeni su 1,09 %. Bruto dobit na međugodišnjoj je razini porasla 4,84 % i iznosila je 1.510,567.800 kuna. Broj zaposlenih u 2014. godini je smanjen na međugodišnjoj razini za 4,98 %. Posljedica je to prvenstveno otpuštanja u HT-u, a zatim i u poduzeću Nokia Solutions and Networks. Naime HT je 2014. imao 452 (ili 8,7 %) zaposlenika manje nego godinu ranije. U Nokia Solutions and Networks broj zaposlenih je u godinu dana smanjen za 23 osobe. No, s obzirom na to da ovo poduzeće po broju zaposlenih spada u kategoriju srednjih poduzeća, broj zaposlenih u relativnom iznosu značajno je smanjen, za gotovo jednu trećinu. Preostala trgovačka društva u deset vodećih povećala su broj zaposlenih, s iznimkom ODAŠILJAČA I VEZA gdje je broj zaposlenih u 2014. ostao na razini broja iz 2013. Najveći postotni porast broja zaposlenih na međugodišnjoj razini imao je OT-OPTIMA TELEKOM i to za 14,4 %.

Tablica 11: Odabrani financijski pokazatelji deset vodećih trgovačkih društava u sektoru telekomunikacije u 2014. godini

	Ukupni prihodi (u kn)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža (u %)	Proizvodnost rada (u kn)
HT d.d.	6.228,471.000	0,13	3,24	18,97	1,317.358,50
VIPNET d.o.o.	3.019,137.500	0,85	0,39	2,02	2,837.535,24
TELE2 d.o.o.	1.227,286.600	1,06	1,14	3,21	9,897.472,58
OT-OPTIMA TELEKOM d.d.	502,306.400	1,03	1,85	-1,03	2,391.935,24
ISKON INTERNET d.d.	377,125.300	0,84	1,31	0,00	2,016.712,83
METRONET TELEKOMUNIKACIJE d.d.	323,918.500	1,02	1,06	39,96	1,695.908,38
H1 TELEKOM d.d.	253,627.100	1,08	1,28	11,50	1,474.576,16
ODAŠILJAČI I VEZE d.o.o.	253,464.700	0,39	1,18	4,99	880.085,76
Nokia Solutions and Networks d.o.o.	145.956.000	0,54	1,77	2,39	3,105.446,81
VIPnet usluge d.o.o.	144,513.100	0,03	10,73	40,78	1,611.070,11

Izvor: Božić, LJ.: „Sektorske analize – Telekomunikacije“, Zagreb, Ekonomski institut, lipanj 2015., br. 38, str. 13., dostupno na: http://www.eizg.hr/hr-HR/Sektorske-analize-993.aspx

Zbog smanjenja broja zaposlenih na razini deset vodećih poduzeća došlo je do povećanja proizvodnosti rada u 2014. za 4,10 % u odnosu na 2013. godinu. Promatrano na razini deset vodećih, poduzeća u ovom sektoru nemaju problema sa zaduženošću niti s održavanjem tekuće likvidnosti. Koeficijent zaduženosti za deset vodećih u 2014. iznosi 0,36 i svjedoči o smanjenju zaduženosti u odnosu na godinu ranije. Tekuća likvidnost u 2014. u prosjeku je poboljšana, a vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti od 1,59 ukazuje na to da vodeći nemaju problema s financiranjem kratkoročnih obveza. Na 100 kuna prihoda vodeća poduzeća iz sektora komunikacija ostvaruju u prosjeku 12,11 kuna bruto dobiti. U odnosu na 2013. godinu poboljšana je profitabilnost, a koeficijent obrtaja ukupne imovine u 2014. je smanjen je u

odnosu na godinu ranije za 3,6 %. Prošle su godine vodeća telekomunikacijska poduzeća ostvarivala u prosjeku 0,65 kuna prihoda na jednu kunu ukupne imovine.[24]

4.1.3. Hrvatski Telekom i Deutsche Telekom Grupa

Hrvatski Telekom (HT) vodeći je pružatelj telekomunikacijskih usluga u Hrvatskoj. HT Grupa, osim HT-a obuhvaća Iskon Internet d.d., Combis d.o.o., KDS d.o.o., E-tours d.o.o. i od 2014. OT-Optima Telekom d.d. U osnovne djelatnosti Grupe ubrajaju se pružanje pokretne i nepokretne telefonije, projektiranje i izgradnja komunikacijskih mreža u Republici Hrvatskoj, usluge širokopojasnog interneta i prijenosa podataka. HT također ima udjele u dva društva u Bosni i Hercegovini, HP d.o.o. Mostar i HT d.d. Mostar.[25]

Hrvatski Telekom je dioničko društvo u većinskom vlasništvu Deutsche Telekom Europe B.V-a s udjelom od 51%. Krajem 2014. dioničari Hrvatskog Telekoma bili su:

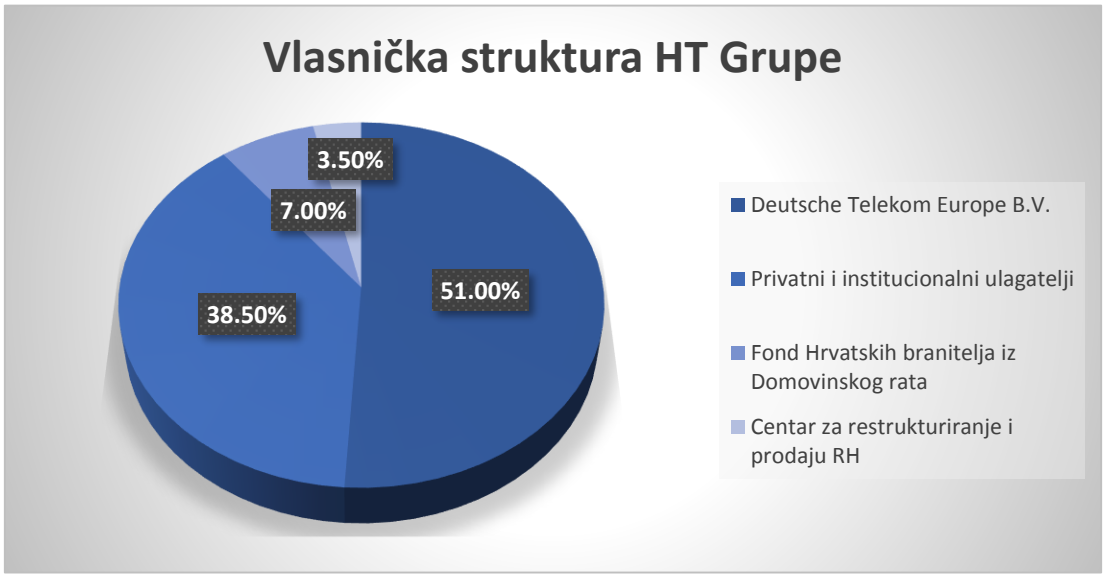

Slika 5; Vlasnička struktura HT Grupe
Izvor: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca

Deutsche Telekom je jedan od vodećih svjetskih integriranih telekomunikacijskih tvrtki, sa 151 milijun mobilnih korisnika, 30 milijuna korisnika u nepokretnoj mreži te više od 17 milijuna fiksnih priključaka. DT pruža usluge fiksne mreže, mobilne mreže, internet, IPTV proizvode i

[24] Ibidem, str. 13 – 15.
[25]"Izvješče o održivosti za 2014. godinu", str. 4, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]

usluge za potrošače, informacijsko-komunikacijske tehnologije (ICT) rješenja za poslovne klijente. Deutsche Telekom posluje u više od 50 zemalja sa 228.000 zaposlenika diljem svijeta. U 2014. godini DT Grupa je ostvarila prihod od 62,7 milijardi eura, s tim da je više od 60 % izvan Njemačke.[26]

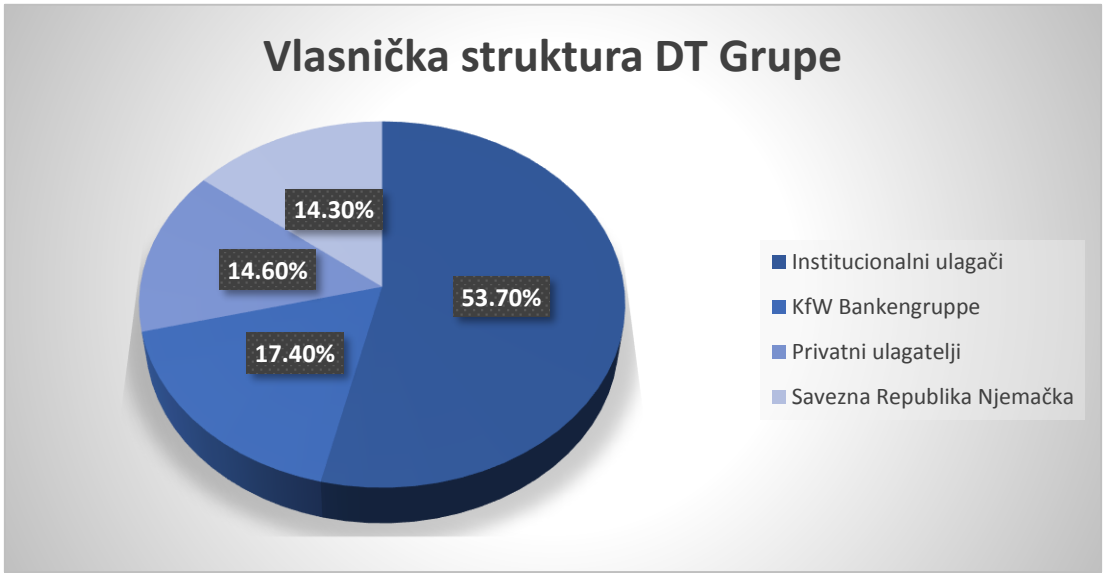

Slika 6: Vlasnička struktura DT Grupe
Izvor: https://www.telekom.com/shareholder-structure

4.1.4. Izvještavanje o održivosti u telekomunikacijskom sektoru

Prethodna istraživanja vezana za izvještavanje o održivosti u telekomunikacijskom sektoru u Republici Hrvatskoj nisu provedena, dok su slična istraživanja provedena u Grčkoj i Maleziji.

U Grčkoj telekomunikacijska industrija je od posebnog značaja za gospodarstvo, budući da ima veliku utjecaj na razvoj makroekonomskih pokazatelja i zapošljavanja. Osam tvrtki je sudjelovalo u ovom istraživanju što predstavlja 50 % poduzeća koji su odgovorili na anketu. Iz istraživanja se može zaključiti da velika poduzeća imaju visoki stupanj uključenosti u društveno odgovorno poslovanje. One su također više politički vidljive, troše više sredstava na dobrotvorna događanja kako bi smanjili veličinu potencijalnih rizika povećanja poreza. Tvrtke s manjim razmjerima poslovanja mogu koristiti društveno odgovorno poslovanje kao strategiju diferencijacije što dovodi do konkurentske prednosti. Posljednja su poduzeća s najmanjom reputacijom kod kojih je razina izvještavanja vrlo niska. One nisu u stanju identificirati

[26]"Deutsche Telekom - Corporate Responsibility Report 2014", str. 8, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]

prednosti koje proizlaze iz uključivanja u inicijativu društevnog odgovornog poslovanja. Iz istraživanja je vidljivo da je domena korisnika najvažnija u izvješću kod telekomunikacijskog sektora. Sljedeća je domena zaposlenika koja je važan čimbenik konkurentnosti te posljednji faktor je doprinos dobavljača jer ga je vrlo teško kontrolirati.[27]

U vezi s društveno odgovornim poslovanjem u Maleziji još od 2004. godine postoje mnogi izazovi pred telekomunikacijskim tvrtkama da razviju veću prilagodljivost u financijsku stabilnost u pripremama za globalizaciju. Tvrtke su se trudile prikazati sebe kao društveno odgovorne te da podupiru razne društvene programe koji bi im donijeli konkurentsku prednost. Sva telekom poduzeća su pokazala zadovoljavajući angažman u pet glavnih kategorija društveno odgovornog poslovanja. Najviše truda je uloženo u kategoriju brige za okoliš tako da proizvodi budu u skladu s okolišnim uvjetima okoline te dopuštenoj razini zračenja. U humanitarnoj i socijalnoj kategoriji brinulo se o sustavu nagrađivanja i osiguranja zaposlenika. Kod kategorije uključenosti u zajednicu tvrtke su se uglavnom bazirale na doprinos obrazovnim ustanovama u obliku stipendija ili potpora financiranja istraživanja. U kategoriji proizvoda i usluga, aktivnosti su se usmjeravale na usluge službe za korisnike, kontrolne procese i odgovarajući sustav za rješavanje prigovora. U slučajevima prirodnih nepogoda poduzeća su spremna se uključiti u javne donacije kako bi pružili pomoć žrtvama ili na bilo koji drugi način da se saniraju posljedice nepogoda. Najvažniji motivacijski čimbenici koji utječu na sudjelovanje tvrtke u izvještavanju su da poduzeće vjeruje da će ostvariti veću profitabilnost i održivost uključivanjem u društvenu odgovornost te povećanje ugleda u očima javnosti.[28]

U Republici Hrvatskoj u telekomunikacijskom sektoru izvještaj o održivosti, u skladu sa GRI smjernicama, sastavljaju Hrvatski Telekom, VIPNet te TELE2. HT sastavlja izvještaj o održivosti još od 2004. godine. Taj izvještaj se tada nazivao "Izvješće o zaštiti okoliša", a u razdoblju od 2007. do 2009. "Global Compact izvješće" koje je bilo u skladu s načelima UN Global Compacta. U 2010.-oj se preimenovao u "Izvješće o odgovornom poslovanju", a od 2011. HT primjenjuje GRI smjernice za sastavljanje izvještaja o održivosti.

[27] Giannarakis, G. and Litinas, N.: "Corporate social responsibility performance in the Greek telecommunication sector", Strategic Change, broj 20, veljača 2011., stranica 73–84., dostupno na: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jsc.886/abstract [09.07.2016.]

[28] Mohamed, M. B.: "Corporate social responsibility (CSR) activities in mobile telecommunication industry: Case study of Malaysia", Faculty of Accountancy, Universiti Utara Malaysia, dostupno na: http://www.st-andrews.ac.uk/business/ecas/7/papers/ECAS-Mudzamir.pdf [09.07.2016.]

4.2. Studija slučaja o izvještavanju o održivosti

4.2.1. Pokazatelji društveno odgovornog poslovanja poduzeća Hrvatski Telekom

4.2.1.1. Pokazatelji ekonomskog učinka

EC1 – *Izravna, stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost, uključujući prihode, troškove poslovanja, naknade zaposlenicima, donacije i druga ulaganja u zajednicu, zadržanu dobit i isplate davateljima kapitala i davanja državi*

HT Grupa ostvarila je u 2014. godini prihode u iznosu od 6,751 milijardi kuna. U odnosu na prethodnu godinu usporen je pad prihoda, koji je 2014. iznosio 4,1 %, a 2013. godine 6,8 %, pri čemu je ipak zadržana vodeća pozicija u svim segmentima telekomunikacijskog tržišta. Unatoč povećanim troškovima transformacije HT-a, pogoršanju poslovnog okruženja, novoj radiofrekvencijskoj naknadi i promjeni u strukturi prihoda, ostvarena EBITDA prije jednokratnih stavki u 2014. iznosi 2.728 milijardi kuna, uz EBITDA maržu prije jednokratnih stavki od 40,4 %. Neto dobit cijele HT Grupe u 2014. godini iznosi 1.142 milijardi kuna.

4.2.1.2. Pokazatelji učinka na okoliš

EN1 – *Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu*

Digitalizacija internih procesa i prijelaz na e-poslovanje doprinose smanjenju potrošnje papira u uredskom poslovanju. U okviru transformacije poslovanja kroz automatizaciju, digitalizaciju i pojednostavljenje poslovnih procesa potrošnja papira u prethodnim je godinama zabilježila pad, dok je u 2014. porasla za svega 3 % u odnosu na 2013. Procjenjuje se da će se s prijelaznim rješenjem količina tiskanih papira na prodajnim mjestima smanjiti za 40 %, a potpuna uporaba biometrijskog potpisa očekuje se do kraja 2015.

EN3 – *Izravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije*

Izravna potrošnja energije se u 2014. godini u odnosu na 2013. smanjila za 11,2 %. Potrošnja prirodnog plina je pala za 13,2 %, a potrošnja goriva za vozni park se smanjila za 7,5 %. Potrošnja drugih goriva u primarnom izvoru energije je manja za 20,8 %.

EN4 – *Neizravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije*

Neizravna potrošnja energije je značajno smanjena pa se ukupna neizravna potrošnja u 2014. godini u HT-u smanjila za 12,2 %. Zaposlenici vode računa o nepotrebnoj potrošnji energije i mogućim uštedama na radnom mjestu.

EN5 – *Ušteđena energija zbog procesa postignutih štednjom i energetskom učinkovitošću*

Sredinom 2011. godine u HT-u je pokrenut projekt energetske učinkovitosti koji objedinjuje sve aktivnosti iz domene energetske učinkovitosti i osigurava povoljnije rezultate potrošnje kroz sinergiju raznih aktivnosti. Provedena je analiza brojnih potencijalnih mjera za poboljšanjem energetske učinkovitosti, a sve mjere u sklopu projekta energetske učinkovitosti usklađene su s postavljenim ciljevima iz Integriranog sustava upravljanja okolišem, zdravljem i sigurnošću na radu. U 2014. godini provedeno je ukupno osam mjera koje su rezultirale ukupnim smanjenjem potrošnje od 19.080 GJ. Najznačajnije mjere odnose se na optimizaciju tradicionalne telefonske mreže i modernizaciju rashladnih sustava.

EN6 – *Inicijative za stvaranje energetski učinkovitih proizvoda i usluga ili proizvoda i usluga zasnovanih na obnovljivoj energiji, te smanjenje potreba za energijom kao rezultat tih inicijativa*

Jedna od inicijativa za smanjenjem potrošnje energije je učinkovito upravljanje voznim parkom koji je u 2014. godini imao 177 vozila na plinski pogon. Uz korištenje plina kao goriva, smanjenju ukupne potrošnje goriva doprinijelo je smanjenje broja vozila te uporaba IT sustava upravljanja voznim parkom Telargo. Hrvatski Telekom sudjeluje i u projektu ENHEMS-Buildings – Unaprjeđenje kapaciteta istraživanja, razvoja i transfera tehnologije vezanih uz sustave gospodarenja energijom u zgradama.

EN8 – *Ukupno crpljenje vode prema izvoru*

Društva HT Grupe koriste vodu iz vodoopskrbne komunalne usluge za piće, u sanitarne svrhe, u klimatizacijskim sustavima te u sustavima za gašenje požara. Zbog preseljenja velikog broja zaposlenika Hrvatskog Telekoma u energetski značajno učinkovitiju zgradu smanjila se potrošnja vode za 17 %.

EN11 - *Lokacija i veličina zemljišta u vlasništvu, najmu ili pod upravom na zaštićenim ili u njihovoj neposrednoj blizini te na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja*

Objekti Hrvatskog Telekoma na lokacijama i zemljištima u vlasništvu, najmu ili pod upravom na zaštićenim područjima ili u njihovoj neposrednoj blizini te na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja imaju neznatan ili zanemariv utjecaj na biološku raznolikost. Upravo s ciljem maksimalnog smanjenja utjecaja našeg poslovanja na

bioraznolikost uveden je proces postupanja u Integriranom sustavu upravljanja okolišem, zdravljem i sigurnošću na radu koji minimizira naš utjecaj na okoliš i vizualni dojam u okolišu. U skladu s tim, pri postavljanju osnovnih mobilnih stanica na zaštićenim dijelovima prirode po potrebi HT usko surađuje s Ministarstvom zaštite okoliša i prirode, Ministarstvom graditeljstva i prostornog uređenja, Ministarstvom kulture, lokalnom zajednicom, upravama zaštićenih područja, mobilnim operatorima i ostalim relevantnim dionicima.

EN12 - *Opis značajnih utjecaja djelatnosti, proizvoda i usluga na biološku raznolikost na zaštićenim područjima i na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti koja se nalaze izvan zaštićenih područja*

U zaštiti biološke raznolikosti značajniju ulogu ipak imaju kontinuirane aktivnosti na zaštiti klime, na primjer, uporaba energetski učinkovite opreme i uređaja, ponuda usluga koje utječu na smanjenje utjecaja na okoliš kod korisnika, podržavanje aktivnosti zaštite okoliša poput pošumljavanja opožarenih područja i očuvanja staništa ugroženih vrsta. HT neizravno utječe i na smanjenje utjecaja prijevoza proizvoda na okoliš. Društva HT Grupe koriste usluge logističkog prijevoza, a pri odabiru prijevoznika vodi se računa o pridržavanju zakonskih odredbi, što uključuje i određene standarde ili ograničenja u zaštiti okoliša te dodatnu pažnju posvećujemo optimiziranju logističkih ruta za prijevoz gabaritne robe.

EN16 – *Ukupne izravne i neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini*

U odnosu na 2013., ukupna emisija u 2014. godini smanjena je za 6.784 tona, odnosno 12,1 % i to zahvaljujući provođenju pozitivnih energetskih inicijativa i mjera, poput navedenog korištenja ekološki prihvatljivijih goriva, racionalizacije i grupiranja rješavanja grešaka na terenu, optimizacije prostora, preseljenja sjedišta kompanije i većeg broja zaposlenika u novu energetski značajno učinkovitiju zgradu te redovnog održavanja kotlovnica.

EN17 – *Druge relevantne neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini*

Ostale relevantne neizravne emisije se odnose na broj službenih putovanja koji se svake godine smanjuje, a u 2014. godini je iznosio 23.663. Smanjenje u odnosu na 2013. godinu iznosi 8 %.

EN18 – *Inicijative za smanjenje emisija stakleničkih plinova i ostvarena smanjenja*

U odnosu na 2013., ukupna emisija u 2014. godini smanjena je za 6.784 tona, i to zahvaljujući provođenju pozitivnih energetskih inicijativa i mjera, poput navedenog korištenja ekološki

prihvatljivijih goriva, racionalizacije i grupiranja rješavanja grešaka na terenu, optimizacije prostora, preseljenja sjedišta kompanije i većeg broja zaposlenika u novu energetski značajno učinkovitiju zgradu te redovnog održavanja kotlovnica. Redovito se nadziru emisije u zrak iz kotlovnica, a kotlovnice su opremljene automatskom regulacijom koja podešava parametre potrošnje te pridonosi učinkovitijem korištenju resursa i manjim emisijama u okoliš.

EN20 – *NO, SO i druge značajne emisije u zrak prema vrsti i težini*

U 2014. je smanjena emisija NO2 sa 4,73 na 0,99 tona, a emisija SO2 sa 4,6 na 3,92 tone u odnsu na 2013. godinu.

EN21 – *Ukupna količina ispuštene vode prema kakvoći i odredištu*

Uslijed prirode svoje djelatnosti, društva HT Grupe ne ispuštaju otpadne vode povezane s pogonskim postrojenjima. Sanitarna voda se ispušta isključivo u kanalizacijske ispuste. Važno je napomenuti da ni jedan od poslovnih procesa HT-a ne predstavlja opasnost za zagađenje vodenih tokova. Tamo gdje postoji opasnost od izlijevanja ulja u kanalizaciju primjenjuju se odgovarajuća tehnička sredstva – tzv. separatori ulja i mastolovci – koji osiguravaju odvajanje ulja iz tekućina. U 2014. u HT-u se smanjila potrošnju vode za 17 %.

EN22 – *Ukupna težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja*

U 2014. ukupno je prikupljena i zbrinuta 921 tona različitih vrsta otpada, što je smanjenje za 11 % u odnosu na 2013. I količina opasnog otpada je u opadanju, što je posljedica prodaje opreme razmontiranih centrala, a što se prije zbrinjavalo kao elektronički otpad i bilo klasificirano kao opasni otpad. Količina neopasnog otpada je u blagom padu od 4 % u odnosu na 2013., što je rezultat isključivanja bakrenih kablova iz uporabe i njihova zbrinjavanja kao korisnog otpada.

EN23 – *Ukupan broj i obujam znatnih izlijevanja*

Zbog preseljenja velikog broja zaposlenika Hrvatskog Telekoma u energetski značajno učinkovitiju zgradu smanjila se potrošnja vode za 17 %.

EN26 – *Inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš proizvoda i usluga te opseg ublažavanja utjecaja*

Mjerenja elektromagnetskog zračenja na više od 1.000 baznih postaja mobilnih mreža HT-a koja su provedena tijekom 2014. na području cijele Hrvatske su dobile odobrenje Ministarstva zdravlja za njihovu uporabu. Mjerenja se provode kontinuirano već dugi niz godina i svi dosadašnji rezultati pokazuju da su izmjerene vrijednosti znatno niže od graničnih razina.

EN27 – *Postotak preuzetih proizvoda i njihovih ambalažnih materijala, prema kategoriji*

U 2014. ukupno je prikupljena i zbrinuta 921 tona različitih vrsta otpada, što je smanjenje za 11 % u odnosu na 2013. I količina opasnog otpada je u opadanju, što je posljedica prodaje opreme razmontiranih centrala, a što se prije zbrinjavalo kao elektronički otpad i bilo klasificirano kao opasni otpad. Količina neopasnog otpada je u blagom padu od 4 % u odnosu na 2013., što je rezultat isključivanja bakrenih kablova iz uporabe i njihova zbrinjavanja kao korisnog otpada.

EN28 – *Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša*

U izvještajnom razdoblju niti jedno od društava HT Grupe nije platilo kazne zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša.

EN29 – *Značajni utjecaji na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za poslovne djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage*

HT neizravno utječe i na smanjenje utjecaja prijevoza proizvoda na okoliš. Društva HT Grupe koriste usluge logističkog prijevoza, a pri odabiru prijevoznika vodi se računa o pridržavanju zakonskih odredbi, što uključuje i određene standarde ili ograničenja u zaštiti okoliša te dodatnu pažnju posvećujemo optimiziranju logističkih ruta za prijevoz gabaritne robe.

4.2.1.3. Pokazatelji društvenog učinka

Pokazatelji radnih odnosa i dostojnog rada

LA1 - *Ukupna radna snaga prema vrsti zaposlenja, ugovoru o zapošljavanju i regiji te prema spolu*

HT Grupa je velik poslodavac i ukupno zapošljava 4.883 zaposlenika, od kojih je 99,05 % zaposleno na neodređeno vrijeme. Najveći je poslodavac HT koji zapošljava 4.325 ljudi, od kojih su 41,55 % žene. Na neodređeno radno vrijeme je zaposleno 95 % zaposlenika te u 2014. svi su zaposleni na puno radno vrijeme. Broj zaposlenih u 2014. se smanjio za 17,34 % u odnosu na 2013. godinu. Omjer muškaraca i žena na menadžerskim pozicijama je gotovo jednak omjeru zaposlenih muškaraca i žena te iznosi 60:40 u korist muškaraca

LA2 – *Ukupan broj novih zaposlenja te fluktuacije prema dobnoj skupini i spolu*

U HT-u u 2014. godini je 1081 zaposlenik prekinuo radni odnos, od toga je 837 muškaraca, a 244 žene. Najviše je prekida radnog odnosa bilo u rasponu godina od 30 do 50, njih 658, zatim stariji od 50 njih 362 te mlađih od 30 godina 61 zaposleni. Kod novih zapošljavanja u 2014. ukupno ih je bilo 173, od toga 95 muškaraca i 78 žena. Najviše je mladih zaposleno, 112 zaposlenih do 30 godina starosti, 58 od 30 do 50 godina te 3 nova zaposlena starija od 50 godina.

LA3 – *Beneficije osigurane zaposlenicima koji rade puno radno vrijeme, a koje nisu osigurane zaposlenicima zaposlenima privremeno ili na djelomično radno vrijeme, prema glavnim poslovnim djelatnostima*

Svi zaposlenici HT Grupe imaju jednake dodatne pogodnosti, neovisno o tome rade li puno ili skraćeno radno vrijeme ili vrsti posla koji obavljaju. Zaposlenicima HT-a isplaćuju se regres, božićnica i bon za Uskrs, a na raspolaganju su im i druge pogodnosti definirane Kolektivnim ugovorom, uključujući i isplatu otpremnine prilikom odlaska u mirovinu. Menadžeri nemaju pravo na isplatu regresa i bona za Uskrs. Uz to, svi su zaposlenici osigurani 24-satnom dnevnom policom osiguranja od nezgode kod ovlaštenog osiguravajućeg društva, i to za slučaj smrti uslijed nezgode, trajnog invaliditeta, nezgode te pokrivanja troškova hospitalizacije po istome. Na IntraNet stranicama je svim zaposlenicima dostupna posebna ponuda tvrtki koje nude svoje proizvode i usluge po povoljnijim cijenama Tijekom 2014. HT je uveo i dan plaćenog dopusta roditeljima čija su djeca krenula u prvi razred osnovne škole. Hrvatski Telekom, u sklopu brige o zdravlju zaposlenika, osigurava besplatne sistematske zdravstvene preglede.

LA4 – *Postotak zaposlenika obuhvaćenih kolektivnim ugovorima*

Novi kolektivni ugovor stupio je na snagu 1. srpnja 2014. (vrijedi do 31. prosinca 2015.) te odražava visoki stupanj radničkih prava u HT-u. Pravima iz Kolektivnog ugovora obuhvaćeni su svi zaposlenici osim menadžera.

LA5 – *Najmanje razdoblje u kojem se unaprijed obavještava o značajnim promjenama u poslovanju, uključujući i podatak jesu li ti rokovi specificirani u kolektivnim ugovorima*

LA6 – *Postotak ukupne radne snage zastupljene u formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, koja se sastoje od predstavnika uprave i radnika i koja pomažu pri praćenju i savjetovanju o programima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu*

Postotak ukupne radne snage obuhvaćene formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, koji se sastoje od predstavnika uprave i radnika, iznose između 50 i 75 %.

LA7 – *Stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i izostanaka te broj smrtnih slučajeva povezanih s nesrećama na radu prema regiji i spolu*

U HT-u su bile 42 ozljede na radu u razdoblju izvještavanja, od toga 20 u procesu rada, a 22 izvan. Izgubljeno je 7.832,5 radnih sati, gdje je velika većina u procesu rada, točnije 5.032,5h. Zbog ozljeda na radu izgubljeno je 979 radih dana, od toga 629 u procesu rada, a 350 van njega. Prema spolu ozljeđeno je 28 muškaraca te 14 žena.

LA8 – *Programi obrazovanja, obuke, savjetovanja, prevencije i kontrole rizika namijenjeni pružanju pomoći članovima radne snage, njihovim obiteljima ili članovima zajednice glede ozbiljnih bolesti*

LA9 – *Zdravstvena i sigurnosna pitanja obuhvaćena formalnim sporazumima sa sindikatima*

Kolektivnim ugovorom regulirano je područje zaštite na radu, i to obveze poslodavca glede primjene propisa i unaprjeđenja zaštite na radu, kao i zadaci povjerenika za zaštitu na radu. Radi zaštite na radu zaposlenicima koji su za vrijeme rada izloženi određenim vrstama

opasnosti i štetnostima stavlja se na raspolaganje osobna zaštitna oprema, ako se rizik ne može otkloniti drugim mjerama zaštite.

LA10 – *Prosječan broj sati obuke po zaposleniku, spolu te prema kategoriji zaposlenika*

Prosječan broj sati obuke po zaposlenome iznosi 11 h, gdje se za izvršiteljska radna mjesta prosječno obučavalo 10,59 h po zaposlenom, a za rukovodeće 20,25 h. Prema spolu muškarci su prosječno obučavani 11,44 h, a žene 10,40 h.

LA11 – *Programi za stjecanje vještina i cjeloživotno učenje koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika te im pomažu u uspješnom okončanju radnog vijeka*

Zaposlenici imaju mogućnost pohađati i poslijediplomske studije te MBA, a mogu se educirati i na brojnim profesionalnim programima unutar DT Grupe. Dostupna je i široka paleta treninga za razvoj poslovnih vještina – komunikacijskih, pregovaračkih, prezentacijskih te upravljanja vremenom. Koristeći značajan stručni potencijal zaposlenika, tijekom godina smo uveli inovativan način brojnih internih edukacija, kao što su HT akademije, Znanje četvrtkom, Bliže korisniku, T Treneri.

LA12 – *Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja prema spolu*

Zaposlenici aktivno sudjeluju u svakoj fazi procesa procjene radnog učinka kroz dvosmjernu komunikaciju s nadređenim rukovodiocem koji zaposleniku daje povratne informacije o dosadašnjem radu i mogućnostima daljnjeg razvoja.

LA13 – *Sastav upravljačkih tijela te struktura zaposlenika po kategorijama zaposlenika prema spolu, dobnoj skupini, pripadnosti manjinskoj skupini i drugim pokazateljima raznolikosti*

HT u 2014. ima ukupno 4.325 zaposlenih, od toga 187 menadžera i 4.138 zaposlenika. Menadžeri su uglavnom muškarci, njih 113, a žena 74. Do 30 god. nema niti jedan muški menadžer, ali imaju 3 žene. U rasponu od 30 do 50 god. je 97 muških menadžera i 66 ženskih. Starijih od 50 je 16 muških i 5 ženskih. Kod ostalih zaposlenika do 30 god. starosti je 249 muškaraca i 269 žena. U rasponu od 30 do 50 god. je 1.630 muškaraca i 1.218 žena. Starijih od 50 je 536 muškaraca i 236 žena.

LA14 – *Omjer osnovne plaće i naknada za muškarce i žene prema kategoriji zaposlenika i prema lokaciji*

Omjer osnovne plaće muškaraca i žena menadžera u 2014. pokazuje da žene imaju 2,7 % veću prosječnu plaću od muškaraca menadžera. Prosječna plaća muškaraca koji nisu na menadžerskim pozicijama je 4,7 % veća od prosječne plaće žena na istim pozicijama. Razlog je u strukturi i rasporedu radnih mjesta unutar kompanije.

Pokazatelji ljudskih prava

HR1 – *Postotak i ukupan broj ugovora o značajnim ulaganjima te ugovora koji sadržavaju stavke o ljudskim pravima ili su podvrgnuti analitičkom pregledu s obzirom na ljudska prava*

HR2 *– Postotak značajnih dobavljača, podugovarača i drugih poslovnih partnera podvrgnutih analitičkom pregledu s obzirom na ljudska prava i poduzete mjere*

HR3 – *Ukupni broj sati obuke zaposlenika o politikama i postupcima koji se tiču vidova ljudskih prava relevantnih za poslovne djelatnosti, uključujući postotak obučenih zaposlenika*

HR4 – *Ukupan broj slučajeva diskriminacije i poduzete poduzete korektivne mjere*

U 2014. godini u društvima HT Grupe nije zabilježen ni jedan slučaj diskriminacije, niti je bilo pritužbi i postupaka koji su bili predmet mišljenja ili ocjena vezanih uz ljudska prava.

HR5 – *Djelatnosti i značajni dobavljači prepoznati kao oni u kojima bi u značajnoj mjeri moglo biti prekršeno ili ugroženo ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja te mjere poduzete u cilju podupiranja tih prava*

Zasebnih pitanja o opasnosti od slučajeva ugroženosti ostvarivanja prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja nema u Upitniku jer HT smatra da su već pokrivena

Zakonom o radu, a svi dobavljači moraju jamčiti da posluju u skladu sa zakonskim odredbama koje vrijede na tržištu na kojem posluju.

HR6 – *Djelatnosti i značajni dobavljači prepoznati kao oni koji u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva dječjeg rada te mjere poduzete radi doprinosa učinkovitom ukidanju dječjeg rada*

Zasebnih pitanja o opasnosti od slučajeva dječjeg rada nema u Upitniku jer HT smatra da su već pokrivena Zakonom o radu, a svi dobavljači moraju jamčiti da posluju u skladu sa zakonskim odredbama koje vrijede na tržištu na kojem posluju.

HR7 – *Djelatnosti i značajni dobavljači prepoznati kao oni koji u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva prisilnog ili obveznog rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju svih oblika prisilnog ili obveznog rada*

Zasebnih pitanja o opasnosti od slučajeva prisilnog ili obveznog rada nema u Upitniku jer HT smatra da su već pokrivena Zakonom o radu, a svi dobavljači moraju jamčiti da posluju u skladu sa zakonskim odredbama koje vrijede na tržištu na kojem posluju.

HR8 – *Postotak zaštitarskog osoblja obuhvaćenog obukom o politikama ili postupcima organizacije u vezi s aspektima ljudskih prava koji su relevantni za djelatnosti*

U slučaju angažiranja zaštitarskih tvrtki, HT Grupa ugovara usluge s tvrtkama koje posluju u skladu s pozitivnim zakonskim propisima te udovoljavaju uvjetima za obavljanje djelatnosti. U sklopu procesa nabave, od tvrtki se traži dokumentacija o obrazovanju te daljnjem kontinuiranom obrazovanju zaposlenika zaštitarske tvrtke.

HR10 – *Postotak i ukupan broj postupaka koji su bili predmet mišljenja ili ocjena u smislu poštivanja ljudskih prava*

HR11 – *Broj pritužbi vezanih za ljudskih prava, koje su bile podnesene i koje su riješene putem formalnog mehanizma rješavanja pritužbi*

Pokazatelji organizacijske odgovornosti

SO1 – *Postotak operacija koje primjenjuju suradnju sa zajednicom, procjenu utjecaja te razvojne programe*

U 2014. je organiziran tradicionalni godišnji donacijski natječaja HT-a "Zajedno smo jači" koji je usmjeren na razvoj lokalnih zajednica. Kategorije natječaja, koje su u potpunosti usklađene s DOP strategijom kompanije, obuhvatile su područja Tehnologije i komunikacije, Edukacije i digitalizacije te Okoliša i napretka. Na natječaj je pristigao rekordan broj prijava, njih 456, što je veliki porast u usporedbi s prethodnom godinom, kada je bilo 295 prijavljenih. HT također ulaže u društvo znanja preko stipendiranja studenata, suradnje s akademskom zajednicom, donacijama djeci, mladima i vjerskim zajednicama te pomaže u poplavljenim područjima.

SO2 – *Postotak i ukupan broj poslovnih jedinica podvrgnutih analizi korupcijskog rizika*

U 2014. je bilo 13 upita za savjete na temu korupcijskog rizika i 63 provjere integriteta budućih i postojećih partnera HT-a, koje su uključivale i korupcijske rizike.

SO3 – *Postotak zaposlenika obuhvaćenih obukom o antikorupcijskim politikama i postupcima organizacije*

Edukaciju o pravilima usklađenosti i sprječavanju korupcije pohađala su 34 zaposlenika, dok su dva voditelja pohađala edukaciju o pravilima usklađenosti i sprječavanju korupcije.

SO4 – *Mjere poduzete kao odgovor na slučajeve korupcije*

U Hrvatskom Telekomu je u procesu godišnje procjene rizika usklađenosti napravljena provjera cjelokupne organizacije. U taj je proces uključena procjena rizika aktivne i pasivne korupcije, a organizirane su i radionice s članovima uprave i voditeljima o procjeni učinkovitosti kontrolnog okruženja i utvrđivanju rezidualnog rizika, kao i mjera za pokrivanje preostalog rizika.

SO5 – *Stajališta organizacije, vezana uz određene javne politike te sudjelovanje u razvoju javnih politika i lobiranju*

Kako bi regulirala odnose prema političkim strankama, HT Grupa donijela je Politiku sprječavanja korupcije i drugih sukoba interesa, kojom prilozi političkim strankama nisu dopušteni.

SO6 – *Ukupna vrijednost novčanih i nenovčanih priloga, danih političkim strankama, političarima i srodnim institucijama, raščlanjena po zemljama*

HT Grupa ne donira niti sponzorira političke stranke, radne skupine, omladinske organizacije i udruženja političkih stranaka. Jedina iznimka su neovisne ustanove, poput neovisnih političkih zaklada koje nisu povezane s određenom strankom. Gotovinske isplate i donacije u naravi zastupnicima Sabora i obnašateljima javnih dužnosti nisu dopuštene, osim ako su donacije u naravi izričito dopuštene kodeksom ponašanja koji se primjenjuje na osobu koja traži donaciju.

SO7 – *Ukupan broj pravnih postupaka pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti s načelom slobode tržišnog natjecanja, trustovske monopolističke prakse te njihovi ishodi*

Nije zabilježen ni jedan pravni postupak pokrenut zbog ponašanja u suprotnosti s načelima slobode tržišnog natjecanja ili monopolističke prakse.

SO8 – *Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa*

U izvještajnom razdoblju ni jedno od društva kćeri HT Grupe nije zabilježilo slučajeve nepridržavanja zakona i propisa.

SO10 – *Sprječavanje i ublažavanje mjera provedenih u radu sa značajnim potencijalnim ili stvarnim negativnim učincima na lokalne zajednice*

Pri postavljanju osnovnih mobilnih stanica na zaštićenim dijelovima prirode po potrebi se usko surađuje s Ministarstvom zaštite okoliša i prirode, Ministarstvom graditeljstva i prostornog uređenja, Ministarstvom kulture, lokalnom zajednicom, upravama zaštićenih područja, mobilnim operatorima i ostalim relevantnim dionicima.

Pokazatelji učinka odgovornosti za proizvod

PR1 – *Faze životnog ciklusa u kojima se ocjenjuje poboljšanje utjecaja proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost, te postotak značajnih kategorija proizvoda i usluga podvrgnutih tim postupcim*

PR2 – *Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost za vrijeme njihovoga životnog ciklusa, prema vrsti ishoda*

U izvještajnom razdoblju nema zabilježenih značajnih slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost za vrijeme njihovoga životnog ciklusa**.**

PR4 – *Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s podacima o proizvodu i usluzi te s označavanjem, prema vrsti ishoda*

Nema zabilježenih značajnijih prekršajnih i kaznenih predmeta vezanih uz nepridržavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvodima i uslugama na zdravlje i sigurnost za vrijeme njihovog životnog ciklusa ili u vezi s podacima o proizvodu i usluzi te s njihovim označavanjem.

PR5 – *Prakse vezane uz zadovoljstvo kupaca, uključujući rezultate upitnika za mjerenje zadovoljstva kupaca*

Korisnici HT-a dobivaju 24-satnu podršku, sedam dana u tjednu, i to telefonskim putem, putem e-pošte i pošte, telefaksa i društvenih mreža. Društvene mreže se pokazuju kao jedan od najboljih izravnih načina komunikacije s korisnicima. Korporativne internetske stranice hrvatskitelekom.hr također nude mogućnost online razgovora.

PR6 – *Programi za poštivanje zakona, standarda i dobrovoljnih kodeksa koji se odnose na marketinške komunikacije, uključujući oglašavanje, promidžbu i pokroviteljstvo*

PR7 – *Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s marketinškim komunikacijama, uključujući oglašavanje, promidžbu i pokroviteljstvo, prema vrsti ishoda*

Nije bilo pravomoćnih presuda sa značajnom kaznom vezano uz nepridržavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s marketinškim komunikacijama.

PR8 – *Ukupan broj potkrijepljenih pritužbi u vezi s povredama privatnosti kupaca ili gubitku osobnih podataka o kupcu*

Društvo je zaprimilo 164 pritužbe vezano uz povrede privatnosti kupaca. Većina prijava odnosila se na krađe identiteta počinjene od vanjskih počinitelja, nevezano uz HT, koje su rezultirale zlouporabama na štetu HT-a i osoba čiji je identitet ukraden. Od ukupnog broja zaprimljenih pritužbi, 28 je potkrijepljeno, odnosno nakon interne provjere rezultiralo je utvrđenjem povrede privatnosti. Od potkrijepljenih prijava, pet ih je zaprimljeno od regulatornih tijela, a 23 od vanjskih stranaka.

PR9 – *Vrijednost značajnih novčanih kazni za nepridržavanje zakona i propisa koji se tiču opskrbe i upotrebe proizvoda i usluga*

Nije bilo pravomoćnih presuda sa značajnom kaznom vezano uz nepridržavanje zakona i propisa koji se tiču opskrbe i upotrebe proizvoda i usluga.

4.2.1.4. Poveznica UNGC načela i GRI G3.1 indikatora

U slijedećoj tablici će biti prikazani GRI G3.1 indikatori koji su povezani s UNGC načelima koja su korištena u izvještaju o održivosti za HT za 2014. godinu.

Tablica 12: Povezanost GRI G3.1 smjernica i UNGC načela

GRI G3.1 smjernice	Načela UNGC
Pokazatelji učinka na okoliš	
EN1 – Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu	Načelo br. 8
EN3 – Izravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije	Načelo br. 8
EN4 – Neizravna potrošnja energije prema primarnom izvoru	Načelo br. 8
EN5 – Ušteđena energija zbog poboljšanje procesa postignutih štednjom i energetskom učinkovitošću	Načelo br. 8 i načelo br. 9
EN6 – Inicijative za stvaranje energetski učinkovitih proizvoda i usluga ili proizvoda i usluga zasnovanih na obnovljivoj energiji, te smanjenje potreba za energijom kao rezultat tih inicijativa	Načelo br. 9
EN8 – Ukupno crpljenje vode prema izvoru.	Načelo br. 8
EN11 – Lokacija i veličina zemljišta u vlasništvu, najmu ili pod upravom na zaštićenim ili u njihovoj neposrednoj blizini te na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja	Načelo br. 8
EN12 – Opis značajnih utjecaja djelatnosti, proizvoda i usluga na biološku raznolikost na zaštićenim područjima i na područjima visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti koja se nalaze izvan zaštićenih područja	Načelo br. 8
EN16 – Ukupne izravne i neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini	Načelo br. 8
EN17 – Druge relevantne neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini	Načelo br. 8
EN18 – Inicijative za smanjenje emisija stakleničkih plinova i ostvarena smanjenja	Načelo br. 8 i načelo br. 9
EN20 – NO, SO i druge značajne emisije u zrak prema vrsti i težini	Načelo br. 8
EN21 – Ukupna količina ispuštene vode prema kakvoći i odredištu	Načelo br. 8
EN22 – Ukupna težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja	Načelo br. 8
EN23 – Ukupan broj i obujam znatnih izlijevanja	Načelo br. 8
EN26 – Inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš proizvoda i usluga te opseg ublažavanja utjecaja	Načelo br. 8 i načelo br. 9
EN27 – Postotak preuzetih proizvoda i njihovih ambalažnih materijala, prema kategoriji	Načelo br. 8 i načelo br. 9
EN28 – Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša	Načelo br. 7
EN29 – Značajni utjecaji na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za poslovne djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage	Načelo br. 8
Pokazatelji radnih odnosa i dostojnog rada	
LA1 – Ukupna radna snaga prema vrsti zaposlenja, ugovoru o zapošljavanju i regiji te prema spolu	Načelo br. 6
LA2 – Ukupan broj novih zaposlenja te fluktuacije prema dobnoj skupini i spolu	Načelo br. 6
LA3 – Beneficije osigurane zaposlenicima koji rade puno radno vrijeme, a koje nisu osigurane zaposlenicima zaposlenima privremeno ili na djelomično radno vrijeme, prema glavnim poslovnim djelatnostima	Načelo br. 6
LA4 – Postotak zaposlenika obuhvaćenih kolektivnim ugovorima	Načelo br. 3
LA5 – Najmanje razdoblje u kojem se unaprijed obavještava o značajnim promjenama u poslovanju, uključujući i podatak jesu li ti rokovi specificirani u kolektivnim ugovorima	Načelo br. 6
LA6 – Postotak ukupne radne zastupljene u formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna	Načelo br. 6
LA7 – Stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i izostanaka te broj smrtnih slučajeva povezanih s nesrećama na radu prema regiji i spolu	Načelo br. 6

LA8 – Programi obrazovanja, obuke, savjetovanja, prevencije i kontrole rizika namijenjeni pružanju pomoći članovima radne snage, njihovim obiteljima ili članovima zajednice glede ozbiljnih bolesti	Načelo br. 6
LA9 – Zdravstvena i sigurnosna pitanja obuhvaćena formalnim sporazumima sa sindikatima	Načelo br. 3
LA10 – Prosječan broj sati obuke po zaposleniku, spolu te prema kategoriji zaposlenika	Načelo br. 6
LA11 – Programi za stjecanje vještina i cjeloživotno učenje koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika te im pomažu u uspješnom okončanju radnog vijeka	Načelo br. 6
LA12 – Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja prema spolu	Načelo br. 6
LA13 – Sastav upravljačkih tijela te struktura zaposlenika po kategorijama zaposlenika prema spolu, dobnoj skupini, pripadnosti manjinskoj skupini i drugim pokazateljima raznolikosti	Načelo br. 6
LA14 – Omjer osnovne plaće i naknada za muškarce i žene prema kategoriji zaposlenika i prema lokaciji	Načelo br. 6
Pokazatelji ljudskih prava	
HR1 – Postotak i ukupan broj ugovora o značajnim ulaganjima te ugovora koji sadržavaju stavke o ljudskim pravima ili su podvrgnuti analitičkom pregledu s obzirom na ljudska prava	Načelo br. 2
HR2 – Postotak značajnim dobavljača, podugovarača i drugih poslovnih partnera podvrgnutih analitičkom pregledu s obzirom na ljudska prava i poduzete mjere.	Načelo br. 2
HR3 – Ukupni broj sati obuke zaposlenika o politikama i postupcima koji se tiču vidova ljudskih prava relevantnih za poslovne djelatnosti, uključujući postotak obučenih zaposlenika	Načelo br. 2
HR4 – Ukupan broj slučajeva diskriminacije i poduzete poduzete korektivne mjere	Načelo br. 1
HR5 – Djelatnosti i značajni dobavljači prepoznati kao oni u kojima bi u značajnoj mjeri moglo biti prekršeno ili ugroženo ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja te mjere poduzete u cilju podupiranja tih prava	Načelo br. 2
HR6 – Djelatnosti i značajni dobavljači prepoznati kao oni koji u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva dječjeg rada te mjere poduzete radi doprinosa učinkovitom ukidanju dječjeg rada	Načelo br. 5
HR7 – Djelatnosti i značajni dobavljači prepoznati kao oni koji u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva prisilnog ili obveznog rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju svih oblika prisilnog ili obveznog rada	Načelo br. 4
HR8 – Postotak zaštitarskog osoblja obuhvaćenog obukom o politikama ili postupcima organizacije u vezi s aspektima ljudskih prava koji su relevantni za djelatnosti	Načelo br. 2
HR10 – Postotak i ukupan broj postupaka koji su bili predmet mišljenja ili ocjena u smislu poštivanja ljudskih prava	Načelo br. 1
HR11 – Broj pritužbi vezanih za ljudskih prava, koje su bile podnesene i koje su riješene putem formalnog mehanizma rješavanja pritužbi.	Načelo br. 1
Pokazatelji organizacijske odgovornosti	
SO2 – Postotak i ukupan broj poslovnih jedinica podvrgnutih analizi korupcijskog rizika	Načelo br. 10
SO3 – Postotak zaposlenika obuhvaćenih obukom o antikorupcijskim politikama i postupcima organizacije	Načelo br. 10
SO4 – Mjere poduzete kao odgovor na slučajeve korupcije	Načelo br. 10
SO5 – Stajališta organizacije, vezana uz određene javne politike te sudjelovanje u razvoju javnih politika i lobiranju	Načelo br. 10
SO6 – Ukupna vrijednost novčanih i nenovčanih priloga, danih političkim strankama, političarima i srodnim institucijama, raščlanjena po zemljama	Načelo br. 10
SO10 – Sprječavanje i ublažavanje mjera provedenih u radu sa značajnim potencijalnim ili stvarnim negativnim učincima na lokalne zajednice	Načelo br. 7

Izvor: "Izvješče o održivosti za 2014. godinu", str. 61 – 66., dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]

Iz ove tablice je vidljivo da pokazatelji koji su korišteni u izvješću o održivosti su povezani s načelima UN Global Compacta. Hrvatski Telekom nastoji impementirati sva načela UNGC-a u svoje strategije, politike i procedure kako bi poboljšali svoj uspjeh i odgovornost prema društvu.

4.2.1.5. Poveznica smjernica OECD-a i GRI G3.1 indikatora

Smjernice OECD-a su usko povezane s GRI G3.1 smjernicama. Tako će se na primjeru Hrvatskog Telekoma prikazati na koji način je društveno odgovorno poslovanje koje je opisano putem GRI pokazatelja povezano sa smjernicama OECD-a koje je HT usvojio.

Vezano za ljudska prava te kategoriju zapošljavanje i industrijski odnos HT djelje u skladu sa zakonskim odredbama Zakona o radu te se poštuju sve procedure i mjere koje su neophodne za transparetno i zakonito poslovanje. Dobavljači se procjenjuju s obzirnom na utjecaj na društvo i moraju jamčiti da posluju u skladu s zakonskim odredbama koje vrijede na tržištu. HT nije zabilježio niti jedan slučaj diskriminacije, niti je bilo slučajeva ugroženosti ostvarivanja prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja, dječjeg rada ili prisiljavanja na rad.

U okolišnoj sferi velika pozornost se daje obrazovanju zaposlenika gdje se među ostalim zaposlenike obučava i o sigurnosti na radu, mehanizmima rješavanja sporova koji mogu biti vezani za utjecaj na okoliš. Dobavljači se kontinuirano provjeravaju kako bi bili u skladu sa svim normama koje se trebaju poštivati. Kod smjernice koja se odnosi na suzbijanje podmićivanja, traženja mita i iznude HT provodi programe edukacije o antikorupcijskim politikama te svake godine procjenjuje rizik usklađenosti cjelokupne organizacije na razini aktivne i pasivne korupcije.

Smjernica interesi kupaca se odnosi na odgovornost za proizvod, a u HT-u nema zabilježenih značajnijih prekršajnih i kaznenih predmeta vezanih uz nepridržavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvodima i uslugama na zdravlje i sigurnost za vrijeme njihovog životnog ciklusa ili u vezi s podacima o proizvodu i usluzi te s njihovim označavanjem. Korisnici imaju mogućnost 24-satne podrške putem telefona na besplatni broj ili putem društvenih mreža.

Kod zadnje dvije smjernice natjecanja i oporezivanja aspekti GRI-a se odnose na to da se HT pridržava propisa i načela tržišnih natjecanja te procjenjuje svoje dobavljače s obzirom utjecaja na društvo.

4.2.1.6. Analiza napretka u izvještavanju o održivosti

U sljedećoj tablici je prikazano koji su pokazatelji korišteni u izvještajima o održivosti u razdoblju od 2012. do 2014. godine za HT.

Tablica 13: Pokazatelji korišteni u izvještajima HT-a u razdoblju od 2012. do 2014.

KOD	2012.	2013.	2014.	KOD	2012.	2013.	2014.
EN1	+	+	+	EC1	-	-	+
EN2	-	-	-	EC2	-	-	-
EN3	+	+	+	EC3	-	-	-
EN4	+	+	+	EC4	-	-	-
EN5	+	+	+	EC5	-	-	-
EN6	+	+	+	EC6	-	-	-
EN7	-	-	-	EC7	-	-	-
EN8	+	+	+	EC8	-	-	-
EN9	-	-	-	EC9	-	-	-
EN10	-	-	-	SO1	-	-	+
EN11	+	+	+	SO2	+	+	+
EN12	-	-	+	SO3	+	+	+
EN13	-	-	-	SO4	+	+	+
EN14	-	-	-	SO5	+	+	+
EN15	-	-	-	SO6	+	+	+
EN16	+	+	+	SO7	+	+	+
EN17	+	+	+	SO8	+	+	+
EN18	+	+	+	SO9	-	-	-
EN19	-	-	-	SO10	-	-	+
EN20	+	+	+	SO11	-	-	-
EN21	-	-	+	PR1	-	-	+
EN22	+	+	+	PR2	-	-	+
EN23	-	-	+	PR3	-	-	-
EN24	-	-	-	PR4	-	-	+
EN25	-	-	-	PR5	-	-	+
EN26	+	+	+	PR6	-	-	+
EN27	+	+	+	PR7	-	-	+
EN28	+	+	+	PR8	-	-	+
EN29	-	-	+	PR9	-	-	+
EN30	-	-	-	LA1	+	+	+
EN31	-	-	-	LA2	+	+	+
EN32	-	-	-	LA3	+	+	+
EN33	-	-	-	LA4	+	+	+
EN34	-	-	-	LA5	-	-	+
HR1	-	-	+	LA6	+	+	+
HR2	-	-	+	LA7	+	+	+
HR3	+	+	+	LA8	-	-	+
HR4	+	+	+	LA9	-	-	+
HR5	-	-	+	LA10	+	+	+
HR6	-	-	+	LA11	+	+	+
HR7	-	-	+	LA12	+	+	+
HR8	-	-	+	LA13	+	+	+
HR9	-	-	-	LA14	+	+	+
HR10	-	-	+	LA15	+	+	-
HR11	+	+	+	LA16	-	-	-
HR12	-	-	-				

Izvor: Izrada autora

Iz ove tablice je vidljivo da su se mijenjali pokazatelji koji su korišteni u izvještavanju o održivosti kroz prethodne tri godine. Treba naglasiti da kroz to razdoblje izvještavanja nije došlo do promjena u korištenju generacija GRI smjernica pa je kroz prethodna tri godine korištene GRI G3.1 smjernice. Također je važno za napomenuti da izvještaji za 2012. i 2013. godinu su pisani zajedno pa nema razlike u korištenim pokazateljima za ta dva izvještajna razdoblja.

Može se primjetiti da je tek u 2014. prvi put prikazan jedan od pokazatelja ekonomskog učinka. Kod ekološkog aspekta u 2014. su korištena nova četiri pokazatelja: EN12, EN21, EN23 i EN29 koji se odnose na biološku raznolikost, obujam izlijevanja te utjecaj prijevoza. U pokazateljima radnih odnosa i dostojnog rada dodaju se tri nova pokazatelja: LA5, LA8 I LA9, s tim da dva nisu objašnjena u izvještaju, a LA15 se ne koristi u 2014. godini. Pokazatelji ljudskih prava imaju znatan napredak u odnosu na prijašnja razdoblja. Karakteristično je i da su pojedini pokazatelji navedeni kao korišteni, ali u izvještaju o održivosti nisu jasno objašnjeni. Kod pokazatelja organizacijske odgovornosti koriste se nova dva pokazatelja koja se odnose na sferu utjecaja na lokalnu zajednicu. Najveći napredak je vidljiv kod pokazatelja učinka odgovornosti za proizvod koji se do 2014. nije koristio.

Na kraju treba nadodati da su sva izvješća o održivosti dostupna na web stranicama Hrvatskog Telekoma te bi trebalo poraditi na kompletnosti informacija za koje se navode da su opisane za pojedine pokazatelje u izvješću.

4.2.2. Pokazatelji društveno odgovornog poslovanja poduzeća Deutsche Telekom

4.2.2.1. Pokazatelji ekonomskog učinka

EC1 - *Izravna, stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost, uključujući prihode, troškove poslovanja, naknade zaposlenicima, donacije i druga ulaganja u zajednicu, zadržanu dobit i isplate davateljima kapitala i davanja državi*

DT Grupa je u 2014. godini ostvarila prihode u iznosu od 62.7 milijardi eura, što je 2.6 milijardi eura više u odnosu na 2013. Ostvarena EBITDA prije jednokratnih stavki u 2014. iznosi 17.6 milijardi eura, a EBITDA marža prije jednokratnih stavki je 28 %. Neto dobit cijele DT Grupe u 2014. godini iznosi 2.9 milijardi eura, što predstavlja povećanje od 2 milijarde eura u odnosu na prethodnu godinu.

EC3 – *Obveze organizacije koje se odnose na definirani mirovinski plan*

Povećanje imovine fonda može se pripisati isplati većeg broja sudionika, kao što je bio slučaj i u prethodnim godinama. Budući da je većina sudionika u mirovinskom planu od 2001. godine još uvijek aktivna, to povećanje će ostati stabilno tijekom sljedećih nekoliko godina. Vrijednost neto imovine mirovinskog fonda u 2014. godini je 556.7 milijuna eura.

EC7 – *Razvoj i utjecaj infrastrukturnih ulaganja i usluga pruženih ponajprije radi stv aranja koristi putem komercijalnog, nenovčanog ili pro bono angažmana*

Deutsche Telekom je najveći investitor u ovom području djelovanja u Njemačkoj već godinama. DT će nastaviti širiti mrežnu infrastrukturu, povećati učinkovitost njihovog sustava i dodatno ojačati ulogu lidera u kvaliteti mreže. Njihova integrirana mreža je strategija koja je u skladu s ciljevima za proširenje mreža koje odredi Komisija EU i Njemačke savezne vlade.

EC9 – *Politika, praksa i udio potrošnje na proizvode i usluge domaćih dobavljača u značajnim mjestima poslovanja*

Kao ICT tvrtka, Deutsche Telekom mora raditi s dobavljačima širom svijeta. To je razlog zašto DT nema politiku na razini cijele Grupe da se daje prioritet lokalnim dobavljačima na njihovim lokacijama.

4.2.2.2. Pokazatelji učinka na okoliš

EN3 – *Izravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije*

Potrošnja energije u DT se u prvom redu odnosi na potrošnju električne energije, grijanje, fosilna goriva i goriva za vozni park. Ukupna potrošnja energije se neznatno povećala za skoro 4 % u odnosu na prošlu godinu. To se prije svega može pripisati uključivanjem dodatnih nacionalnih društava u procesu izvještavanja. Bez tih tvrtki, potrošnja energije je konstantna na razini prethodne godine. Dok je potrošnja energije rasla u T-Mobile SAD, Makedonski Telekom, T-HT Hrvatski Telekom i T-Systems UK bilježili su značajan pad u potrošnji. U 2014. izravna potrošnja energije iznosi 9 milijuna MWh.

EN5 – *Ušteđena energija zbog procesa postignutih štednjom i energetskom učinkovitošću*

Potrošnja energije se malo povećala, a tijekom sljedeće dvije godine se očekuje da će potrošnja energije padati. Tome će pridonjeti prebacivanje mreža na IP tehnologiju i konsolidacija T-Systems podatkovnih centara.

EN15 – *Izravne emisije stakleničkih plinova prema težini*

Izravna emisija CO2 u 2014. godini iznosi 334.391 tonu, dok je u 2013. bila 336.641 tonu, što predstavlja malo povećanje. U odnosu na prehodne godine izravna emisija je manja.

EN16 – *Neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini*

Neizravna emisija CO2 u 2014. iznosi 3,229.540 tona, a u 2013. je bila 3,214.352 tone. U odnosu na prijašnja razdoblja neizravna emisija se skoro udvostručila.

EN17 – *Druge relevantne neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini*

Deutsche Telekom Grupa je u mogućnosti značajno smanjiti druge relevantne neizravne emisije u Njemačkoj tijekom izvještajnog razdoblja. To se osobito može pripisati smanjenju emisije iz letova avionom. Emisija CO2 u ovom području u 2014. iznosi 65.858 tona, a u 2013. je iznosila 70.734 tone.

EN23 – *Ukupna težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja*

Deutsche Telekom većinu otpada koji proizvode poslovne aktivnosti rješava u okviru gospodarenja otpadom na razini cijele Grupe. Ukupna težina otpada Grupe se povećala za oko

9 % u odnosu na 2013. te iznosi 76.049 tona. To povećanje prvenstveno se može pripisati povećanom količinom tehničkog otpada koji proizvode Cosmote Group Grčka i T-Mobile Polska, kao i povećane količine opasnog tehničkog otpada od strane DT Grupe u Njemačkoj. Količina tehničkog otpada varira iz godine u godinu, kao rezultat projekata koji se provode u nepravilnim intervalima.

EN27 – *Inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš proizvoda i usluga, te opseg ublažavanja utjecaja*

Jedan od primjera inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš je prikupljanje strarih mobilnih telefoina. U 2014. godini prikupljeno je 153.537 rabljena mobilna telefone diljem Njemačke, a do sada je prikupljeno više od 1,8 milijuna komada od kada postoji ova inicijativa. Još jedan primjer je i mogućnost najma opreme kako bi se smanjilo bacanje u otpad stare prijamnike i rutere. Do kraja 2014. je bilo 7,5 milijuna korisnika usluga najma, što je porast za 1 milijun u odnosu na godinu ranije. Također su uvedeni i online računi pa je u 2014. poslano 16,7 milijuna e-računa što predstavlja ekvivalent od 59 % svih računa.

EN29 – *Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša*

EN30 – *Značajni utjecaj na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage*

DT ima namjeru i dalje proširiti ponudu bicikala za zaposlenike kao alternativno sredstvo prijevoza. DT ima ukupno 167 bicikala na 31 lokaciji tijekom izvještajnog razdoblja. Plan je kupiti dodatna 93 bicikla za 16 lokacija u osam gradova u 2015. godini. Ukupan broj vozila DT je povećan u odnosu na prošlu godinu za oko 5 % te iznosi 46.662. To povećanje se može pripisati uključivanju tri dodatna nacionalna društva u procesu izvještavanja. Broj vozila bi bio manji za oko 3 % bez uključivanja tih tvrtki. Ukupan broj vozila na plinski pogon je ostao nepromijenjen. Ukupna potrošnja goriva povećana je za oko 4 %. To se osobito može pripisati uključivanju sedam dodatnih nacionalnih društava u procesu izvještavanja. Potrošnja goriva bi bila manja za oko 2 % bez uključivanja tih tvrtki.

EN32 – *Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na okoliš*

Trenutno ne postoje informacije vezane uz postotak novih dobavljača koji su ocijenjeni na temelju kriterija održivosti. Ove informacije će biti dostupne nakon što se portal o dobavljačima uvede u cijeloj Grupi, a planira se uvesti do kraja 2016. godine.

EN33 – *Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere*

Mjera poduzete za poboljšanje u pogledu radnih uvjeta, ljudskih prava i zaštite okoliša su provedene na 34 od ukupno 45 revidiranih dobavljača.

4.2.2.3. Pokazatelji društvenog učinka

Pokazatelji radnih odnosa i dostojnog rada

LA1 – *Ukupna radna snaga prema vrsti zaposlenja, vrsti ugovora o zapošljavanju i regiji, te ukupan broj i stopa fluktuacije zaposlenika prema dobnoj skupini, spolu i regiji*

Broj zaposlenih se nastavio smanjivati u odnosu na prethodnu godinu te je u 2014. godini na razini DT Grupe broj zaposlenih iznosio 227.811, od čega je 68.754 zaposlenih u Njemačkoj. Stopa fluktuacije na razini Grupe je 4,21 %, u Njemačkoj 1,42 %, a međunarodna stopa fluktuacije bez SAD-a iznosi 8,57 %.

LA4 – *Najmanje razdoblje u kojem se unaprijed obavještava o značajnim promjenama u poslovanju, uključujući i podatak jesu li ti rokovi specificirani u kolektivnim ugovorima*

Ovaj indikator nije korišten na razini Deutsche Telekoma kao globalne korporacije zbog potrebnog velikog truda koji je potreban za izradu svih propisa za pojedine zemlje. Uloženi trud bi premašio korist od takve aktivnosti.

LA5 – *Postotak ukupne radne snage zastupljene u formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, koja se sastoje od predstavnika uprave i radnika i koja pomažu pri praćenju i savjetovanju o programima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu*

Svi zaposlenici u Njemačkoj su zastupljeni u odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja. Postepeno se svi zaposlenici Deutsche Telekoma upisuju u jednu od razina sustava koja jamči

usklađenost sa standardima na razini cijele Grupe. Oko 66 % zaposlenih na međunarodnoj razini je obuhvaćeno ovim sustavom upravljanja.

LA6 – *Stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i izostanaka te broj smrtnih slučajeva povezanih s nesrećama na radu prema regiji*

Stopa zdravlja u Deutsche Telekomu u Njemačkoj je ostala konstantna na visokoj razini tijekom 2014. godine na oko 94,4 %. Ukupan broj ozljeda na radu i na putu prema ili s posla je ostao konstantan u odnosu na isto razdoblje prošle godine sa oko 8 na 1000 zaposlenih. Nije bilo kobnih nesreća tijekom izvještajnog razdoblja.

LA9 – *Prosječan godišnji broj sati obuke po zaposleniku prema kategoriji zaposlenika*

Zaposlenici DT-a su proveli u prosjeku oko 24,1 sat u pohađaju stalnog obrazovanja u 2014. godini. Svi zaposlenici uglavnom imaju jednak pristup svim mogućnostima obrazovanja bez obzira na spol ili hijerarhiju.

LA10 – *Programi za stjecanje vještina i cjeloživotno učenje koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika te im pomažu u uspješnom okončanju radnog vijeka*

Deutsche Telekom koristi različite alate ovisno o situaciji kako bi zaposlenik lakše upravljao sa završetkom svoje karijere u Grupi. To uključuje i mogućnost korištenja vanjskog savjetovanja. Zaposlenici dobivaju podršku i individualne savjete o svim aspektima profesionalne promjene, od odgovarajućih radnih mjesta i obuka prilagođenih razvoju vještina te informacija o financijskim poticajima ponuđenih od strane Grupe.

LA11 – *Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja*

Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja koji su zaposleni na kolektivni ugovor u Njemačkoj iznosi 82 %, a radnika koji nisu obuhvaćeni kolektivnim ugovorom 96 %.

LA12 – *Sastav upravljačkih tijela te struktura zaposlenika po kategorijama prema spolu,dobnoj skupini, pripadnosti manjinskoj skupini i drugim pokazateljima raznolikosti*

U 2014. godini postotak žena na srednjim i višim pozicijama upravljanja je imao porast u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Rast na razini Grupe je 25,6 %. Broj osoba s

invaliditetom je na razini od 7 % u 2014. godini, a propisana zakonska kvota je 5 %. Dobna struktura u Deutsche Telekomu u Njemačkoj je ostala nepromijenjena u 2014. u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 40,6 godina. Većina zaposlenika je u dobi između 46 i 55 godina. Zamjetan je pad u dobnoj skupini u dobi između 36 i 45 godina proteklih nekoliko godina te on sada iznosi 25 %. Udio zaposlenih u dobi između 56 i 65 godina povećao se s 11 na 13 % u odnosu na prethodnu godinu.

LA13 – *Omjer osnovne plaće muškaraca i žena prema kategoriji zaposlenika*

Može se potvrditi da muškarci i žene dobivaju jednaku plaću za isti posao.

LA14 – *Postotak novih dobavljača koji su provjereni putem kriterija radnih odnosa*

Trenutno ne postoje informacije vezane uz postotak novih dobavljača koji su ocijenjeni na temelju kriterija održivosti.

LA15 – *Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na radne odnose i poduzete mjere*

Mjere za poboljšanje radnih uvjeta, ljudskih prava i zaštita okoliša su provedene na 34 od ukupno 45 revidiranih dobavljača. Kao i prethodnih godina, revizije su usredotečene na dobavljače u Aziji, a posebno u Kini. Također su provedene društvene revizije u Latinskoj Americi i istočnoj Europi. Među dobavljačima su revidirani dobavljači uređaja, IT usluge, IT hardvera / softvera i mrežnih tehnologija. Revizije nisu otkrili niti jedan slučaj korupcije.

LA16 – *Broj sporova u vezi s radnim odnosima koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova*

U 2014. je dostavljeno 11 izvješća koja su vezana za ljudska prava.

Pokazatelji ljudskih prava

HR2 – *Postotak značajnih dobavljača i podugovarača podvrgnutih analitičkom pregledu (screening) s obzirom na ljudska prava te poduzete mjere*

HR4 – *Djelatnosti prepoznate kao one u kojima bi u značajnoj mjeri moglo biti ugroženo ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja te mjere poduzete u cilju podupiranja tih prava*

Prema saznanjima DT-a ne postoje slučajevi ove prirode. Deutsche Telekom priznaje temeljno pravo na slobodu udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje u okviru nacionalnih propisa i postojećih sporazuma. Ta temeljna prava čine sastavni dio socijalne povelje, obvezujući su za cijelu Grupu, te se mora potvrditi svake godine u pisanom obliku od strane Grupe.

HR5 – *Djelatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva dječjeg rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju dječjeg rada*

Nije identificiran niti jedan značajan rizik od dječjeg rada na izravne poslovne objekte.

HR6 – *Djelatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva prisilnog ili obveznog rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju prisilnog ili obveznog rada*

Kako bi ispunili zahtjeve Vijeća za ljudska prava UN-a, DT je razvio opsežan program za provedbu načela i uvedeno je nekoliko međusobno povezanih mjera i alata kao što su: podizanje svijesti, treninzi, efektivna kontrola, komunikacija i izvještavanje, integracija perspektive o ljudskim pravima, sustav primjedbi...

HR9 – *Ukupan broj i postotak djelatnosti nad kojima je izvršena provjera poštivanja ljudskih prava ili procjena*

Svih 111 tvrtki u potpunosti sudjeluju u ovoj procjeni poštivanja ljudskih prava.

HR10 – *Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija poštivanja ljudskih prava*

Trenutno ne postoje informacije vezane uz postotak novih dobavljača koji su ocijenjeni na temelju kriterija održivosti.

HR11 – *Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na ljudska prava i poduzete mjere*

Mjere za poboljšanje radnih uvjeta, ljudskih prava i zaštita okoliša su provedene na 34 od ukupno 45 revidiranih dobavljača.

HR12 – *Broj sporova u vezi s utjecajem na ljudska prava koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova*

U 2014. je dostavljeno 11 izvješća koja su vezana za ljudska prava.

Pokazatelji organizacijske odgovornosti

SO3 – *Postotak i ukupan broj poslovnih jedinica podvrgnutih analizi korupcijskog rizika*

Svake godine se provodi procjena rizika usklađenosti na razini cijele Grupe kako bi se utvrdio rizik usklađenosti i razvile prilagođene mjere usklađivanja. U 94 društva Grupe su provedene procjene rizika. U 2013. godini je uključena 81 tvrtka, a s time je pokriveno oko 95 % poduzeća na temelju broja zaposlenih.

SO4 – *Postotak zaposlenika obuhvaćenih obukom o antikorupcijskim politikama i postupcima organizacije*

Članovi Upravnog odbora i članovi rizične skupine su bili obučeni u inozemstvu, njih 3.800. Gotovo 16.000 zaposlenika sudjelovalo je u e-learning obuci u Njemačkoj. E-learning obuka je uvedena u 26 tvrtki u inozemstvu. U obuci za isporuku u T-Systems International je sudjelovao 1.221 zaposleni u Njemačkoj i 1.120 zaposlenika u inozemstvu.

SO5 – *Mjere poduzete kao odgovor na slučajeve korupcije*

Deutsche Telekom se intenzivno bavi poslovima za sprečavanje i borbu protiv korupcije. Svako kršenje koje se otkrije tijekom istraživanja se kažnjava na odgovarajući način. Ukupan broj kažnjenih slučajevima korupcije je povjerljiv.

SO6 – *Ukupna vrijednost novčanih i nenovčanih priloga danih političkim strankama, političarima i srodnim institucijama, raščlanjena prema zemljama*

Za Deutsche Telekom je od velike važnosti da njegove veze s političkim odlukama karakterizira transparentnost i povjerenje. To se također odnosi na to da DT ne sudjeluje u podržavanju rada bilo koje političke stranke pomoću donacija.

SO7 – *Ukupan broj pravnih postupaka, pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti s načelom slobode tržišnog natjecanja, trustovske i monopolističke prakse te njihovi ishodi*

SO8 – *Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa*

SO9 – *Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na društvo*

Trenutno ne postoje informacije vezane uz postotak novih dobavljača koji su ocijenjeni na temelju kriterija održivosti.

SO10 – *Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na društvo i poduzete mjere*

Od ukupno 350 slučajeva koji su protiv zahtjeva DT-a, njih 100 se moraju uzeti u obzir kao kritična. DT je bio u mogućnosti odgovoriti na 282 prekršaja (od kojih su 69 bili kritični) do kraja 2014.

Pokazatelji učinka odgovornosti za proizvod

PR2 – *Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost za vrijeme njihova životnog ciklusa, prema vrsti ishoda*

PR5 – *Praksa vezana uz zadovoljstvo kupaca, uključujući rezultate upitnika za mjerenje zadovoljstva kupaca*

DT koristi različite alate kako bi se izmjerilo zadovoljstvo i lojalnost kupaca. Jedan od tih alata je Istraživanje lojalnosti kupaca, koje je provedeno nekoliko puta godišnje od strane neovisnog vanjskog davatelja usluga. Planira se unaprijediti rezultat istraživanja iz 2012. godine za oko 10 % do kraja 2015. godine Svi odgovori kupaca su uzeti u obzir u dizajnu proizvoda i poboljšanja službe za korisnike. Više od 40 % svih upita je rješeno preko službe za korisnike.

PR8 – *Ukupan broj potkrijepljenih pritužbi u vezi s povredama privatnosti kupaca ili gubitku osobnih podataka o kupcu*

PR9 – *Vrijednost značajnih novčanih kazni za nepridržavanje zakona i propisa koji se tiču ponude i upotrebe proizvoda i usluga.*

4.2.2.4. Poveznica UNGC načela i GRI G4 indikatora

U slijedećoj tablici će biti prikazani GRI G4 indikatori koji su povezani s UNGC načelima koja su korištena u izvještaju o održivosti za DT za 2014. godinu.

Tablica 14: Povezanost GRI G4 smjernica i UNGC načela

GRI G4 smjernice	**Načela UNGC**
Pokazatelji učinka na okoliš	
EN3 – Izravna potrošnja energije prema primarnom izvoru energije	Načelo br. 8
EN5 – Energetski intenzitet	Načelo br. 8
EN15 – Izravne emisije stakleničkih plinova prema težini	Načelo br. 8
EN16 – Neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini	Načelo br. 8
EN17 – Druge relevantne neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini.	Načelo br. 8
EN23 – Ukupna težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja	Načelo br. 8
EN27 – Inicijative za ublažavanje utjecaja na okoliš proizvoda i usluga, te opseg ublažavanja utjecaja.	Načelo br. 8 i načelo br. 9
EN29 – Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa o zaštiti okoliša.	Načelo br. 7
EN30 – Značajni utjecaj na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage	Načelo br. 8
EN32 – Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na okoliš	Načelo br. 8
EN33 – Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere	Načelo br. 8

Pokazatelji radnih odnosa i dostojnog rada	
LA1 – Ukupna radna snaga prema vrsti zaposlenja, vrsti ugovora o zapošljavanju i regiji, te ukupan broj i stopa fluktuacije zaposlenika prema dobnoj skupini, spolu i regiji.	Načelo br. 6
LA4 – Najmanje razdoblje u kojem se unaprijed obavještava o značajnim promjenama u poslovanju, uključujući i podatak jesu li ti rokovi specificirani u kolektivnim ugovorima.	Načelo br. 6
LA5 – Postotak ukupne radne snage zastupljene u formalnim zajedničkim odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, koja se sastoje od predstavnika uprave i radnika i koja pomažu pri praćenju i savjetovanju o programima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu	Načelo br. 6
LA6 – Stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i izostanaka te broj smrtnih slučajeva povezanih s nesrećama na radu prema regiji.	Načelo br. 6
LA10 – Programi za stjecanje vještina i cjeloživotno učenje koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika te im pomažu u uspješnom okončanju radnog vijeka	Načelo br. 6
LA12 – Sastav upravljačkih tijela te struktura zaposlenika po kategorijama prema spolu, dobnoj skupini, pripadnosti manjinskoj skupini i drugim pokazateljima raznolikosti	Načelo br. 6
LA13 – Omjer osnovne plaće muškaraca i žena prema kategoriji zaposlenika.	Načelo br. 6
LA14 – Postotak novih dobavljača koji su provjereni putem kriterija radnih odnosa	Načelo br. 6
LA15 – Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na radne odnose i poduzete mjere	Načelo br. 6
LA16 – Broj sporova u vezi s radnim odnosima koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	Načelo br. 6
Pokazatelji ljudskih prava	
HR2 – Postotak značajnih dobavljača i podugovarača podvrgnutih analitičkom pregledu (screening) s obzirom na ljudska prava te poduzete mjere.	Načelo br. 2
HR4 – Djelatnosti prepoznate kao one u kojima bi u značajnoj mjeri moglo biti ugroženo ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja te mjere poduzete u cilju podupiranja tih prava.	Načelo br. 3
HR5 – Djelatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva dječjeg rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju dječjeg rada.	Načelo br. 5
HR6 – Djelatnosti prepoznate kao one koje u značajnoj mjeri sadržavaju opasnost od slučajeva prisilnog ili obveznog rada te mjere poduzete radi doprinosa ukidanju prisilnog ili obveznog rada.	Načelo br. 4
HR9 – Ukupan broj i postotak djelatnosti nad kojima je izvršena provjera poštivanja ljudskih prava ili procjena	Načelo br. 1
HR10 – Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija poštivanja ljudskih prava	Načelo br. 2
HR11 – Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na ljudska prava i poduzete mjere	Načelo br. 2
HR12 – Broj sporova u vezi s utjecajem na ljudska prava koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova	Načelo br. 1
Pokazatelji organizacijske odgovornosti	
SO4 – Postotak zaposlenika obuhvaćenih obukom o antikorupcijskim politikama i postupcima organizacije.	Načelo br. 10
SO5 – Mjere poduzete kao odgovor na slučajeve korupcije.	Načelo br. 10
SO6 – Ukupna vrijednost novčanih i nenovčanih priloga danih političkim strankama, političarima i srodnim institucijama, raščlanjena prema zemljama	Načelo br. 10
SO7 – Ukupan broj pravnih postupaka, pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti s načelom slobode tržišnog natjecanja, trustovske i monopolističke prakse te njihovi ishodi.	Načelo br. 3
SO8 – Vrijednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa.	Načelo br. 10
SO9 – Postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na društvo	Načelo br. 10
SO10 - Značajni, stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na društvo i poduzete mjere	Načelo br. 10

Izvor: Izrada autora

Iz tablice se može zaključiti da su svi pokazatelji korišteni u izvješću o održivosti povezani s načelima UN Global Compacta. Deutsche Telekom nastoji impementirati sva načela UNGC-a

u svoje strategije, politike i procedure kako bi poboljšali svoj uspjeh i odgovornost prema društvu.

4.2.2.5. Poveznica smjernica OECD-a i GRI G4 indikatora

Smjernice OECD-a su usko povezane s GRI G4 smjernicama. Tako će se na primjeru Deutsche Telekoma prikazati na koji način je društveno odgovorno poslovanje koje je opisano putem GRI pokazatelja povezano sa smjernicama OECD-a koje je DT usvojio.

Kod smjernica koji su vezani za ljudska prava, zapošljavanje i industrijski odnos DT djeljuje u skladu sa zahtjevima Vijeća za ljudska prava UN-a. Unutar Grupe se provodi program za provedbu načela o ljudskim pravima te se provode potrebne mjere edukacije. Također se priznaje temeljno pravo na slobodu udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje u okviru nacionalnih propisa i sporazuma koji se svake godine potvrđuje na razini Grupe. DT nije zabilježio niti jedan slučaj diskriminacije, niti je bilo slučajeva ugroženosti ostvarivanja prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja, dječjeg rada ili prisiljavanja na rad.

Smjerenica okoliša u DT je provedena na način da se kontnuirano provode mjere za ublažavanje utjecaja na okoliš kao što su prikupljanje tehničkog otpada (mobilni uređaji), inicijativa korištenja najma opreme, usluga e-računa te korištenje alternativnih prijevoznih sredstava. Svi zaposlenici sudjeluju u odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja te pravovremeno sudjeluju u edukacijama koje se organiziraju u Grupi.

Kod smjernice koja se odnosi na suzbijanje podmićivanja, traženja mita i iznude DT se intenzivno bavi procesima sprječavanja i borbe protiv korupcije. Svako kršenje će biti pravovremeno kažnjeno na odgovarajući način. Smjernica interesi kupaca se odnosi na odgovornost za proizvod, a u DT-u je uveden program Istraživanje lojalnosti kupaca putem kojeg se svi zabilježeni odgovori koriste kako bi s poboljšali postojeće proizvode i usluge te unaprijedili kvalitetu službe za korisnike.

Deutsche Telekom se pridržava propisa i načela slobodnog tržišnog natjecanja i procjenjuje svoje dobavljače s obzirom utjecaja na društvo te time ispunjava i kriterije smjernica natjecanje i oporezivanje.

4.2.2.6. Analiza napretka u izvještavanju o održivosti

U sljedećoj tablici je prikazano koji su pokazatelji korišteni u izvještajima o održivosti u razdoblju od 2012. do 2014. godine za DT.

Tablica 15: Pokazatelji korišteni u izvještajima DT-a u razdoblju od 2012. do 2014.

KOD	2012.	2013.	2014.	KOD	2012.	2013.	2014.
EN1	+	+	-	EC1	+	+	+
EN2	+	+	-	EC2	+	+	-
EN3	+	+	+	EC3	+	+	+
EN4	+	+	-	EC4	+	+	-
EN5	-	-	+	EC5	-	-	-
EN6	-	-	-	EC6	+	+	-
EN7	-	-	-	EC7	+	+	+
EN8	+	+	-	EC8	+	+	-
EN9	-	-	-	EC9	-	-	+
EN10	-	-	-	SO1	+	+	-
EN11	+	+	-	SO2	+	+	-
EN12	+	+	-	SO3	-	-	+
EN13	-	-	-	SO4	+	+	+
EN14	-	-	-	SO5	+	+	+
EN15	-	-	+	SO6	-	-	+
EN16	+	+	+	SO7	-	-	+
EN17	+	+	+	SO8	+	+	+
EN18	-	-	-	SO9	-	-	+
EN19	+	+	-	SO10	-	-	+
EN20	+	+	-	SO11	-	-	-
EN21	+	+	-	PR1	+	+	-
EN22	+	+	-	PR2	-	-	+
EN23	+	+	+	PR3	+	+	-
EN24	-	-	-	PR4	+	-	-
EN25	-	-	-	PR5	-	-	+
EN26	+	+	-	PR6	+	+	-
EN27	+	+	+	PR7	-	-	-
EN28	+	+	-	PR8	-	-	+
EN29	-	-	+	PR9	+	+	+
EN30	-	-	+	LA1	+	+	+
EN31	-	-	-	LA2	+	+	-
EN32	-	-	+	LA3	-	-	-
EN33	-	-	+	LA4	+	+	+
EN34	-	-	-	LA5	+	+	+
HR1	+	+	-	LA6	-	-	+
HR2	+	+	+	LA7	+	+	-
HR3	-	-	-	LA8	+	+	-
HR4	+	+	+	LA9	-	-	+
HR5	+	+	+	LA10	+	+	+
HR6	+	+	+	LA11	-	-	+
HR7	+	+	-	LA12	-	-	+
HR8	-	-	-	LA13	+	+	+
HR9	-	-	+	LA14	+	+	+
HR10	-	-	+	LA15	-	-	+
HR11	-	-	+	LA16	-	-	+
HR12	-	-	+				

Izvor: Izrada autora

Iz ove tablice je vidljivo da su se mijenjali pokazatelji koji su korišteni u izvještavanju o održivosti kroz prethodne tri godine. Treba naglasiti da kroz to razdoblje izvještavanja je došlo i do promjene u korištenju generacija GRI smjernica pa je u 2014. godini Deutsche Telekom je prešao na G4 smjernice. Stoga će se prikazati razlika kod pojedinih skupina pokazatelja.

Kod pokazatelja ekonomskog učinka nisu korišteni pokazatelji EC2 i EC4. Također se ne navodi stavka vezana za postupke za zapošljavanje domaće radne snage i udio domaćeg stanovništva u redovima višeg menadžmenta u mjestima značajnih poslovnih djelatnosti. Kod ostalih promjena u prikazanim pokazateljima stvar se mijenja samo u nazivu pokazatelja tako da prikazani svi pokazatelji kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju.

U 2014. nisu korišteni ekološki pokazatelji koji prikazuju korištenje materijala te njegovo recikliranje, pokazatelj neizravne potrošnja energije te neki pokazatelji emisije stakleničkih plinova. Dodani su novi pokazatelji koji se odnose na utjecaj na okoliš uslijed prijevoza proizvoda i drugih dobara i materijala korištenih za djelatnosti organizacije te prijevoza radne snage. Prikazuje se postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na okoliš te stvarni i potencijalni negativni utjecaji dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere. Kod ovih pokazatelja je vidljiva najveća promjena.

U pokazateljima radnih odnosa i dostojnog rada nisu prikazani podaci vezani za stopu fluktuacije zaposlenika, broj zaposlenih pod kolektivnim ugovorom te nisu navedeni programi obuke namjenjenje pružanju pomoći članovima radne snage ili njihovim obiteljima. Novost je vezana za postotak radne snage koja je zastupljena u odborima za zdravstvena i sigurnosna pitanja, procjene dobavljača u pogledu radnih odnosa i broj sporova u vezi s radnim odnosima.

Kod pokazatelja ljudskih prava promjena je u prikazivanju pokazatelja koji se odnose na procjenu dobavljača u pogledu poštivanja ljudskih prava. Pokazatelji organizacijske odgovornosti su korišteni kao i u prethodnim razdobljima uz dodatak podataka o vrijednosti novčanih i nenovčanih priloga danih u političke svrhe, slučajeve ponašanja protivne načelu slobodnog tržišnog natjecanja te procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo. U pokazateljima učinka odgovornosti za proizvod u 2014. se prikazuju informacije vezane za zadovoljstvo kupaca i markentinšku komunikaciju.

Na kraju se može zaključiti da nema velikih odstupanja u korištenju pojednih pokazatelja tijekom protekla tri razdoblja jer se prelaskom na GRI G4 smjernice uspjelo prikazati informacije koje su kod prijašnjih izvještaja bile prikazane pod drugim kodom u pojedinoj sferi.

Također treba naglasiti da su izvještaji o održivosti Deutsche Telekoma jako kvalitetno i opširno izrađeni s obzirom na broj poduzeća koji sudjeluje u Grupi.

4.2.3. Usporedba prakse izvještavanja o održivosti poduzeća HT i DT

Hrvatski Telekom od 2011. godine sastavlja izvješće o održivosti prema GRI smjernicama, a Deutsche Telekom od 2008. Za sastavljanje izvješća HT koristi GRI G3.1 smjernice, a DT GRI G4 pa možemo reći da postoji razlika u izvješćavanju između društva kćeri i matice. Deutsche Telekom je velika grupacija koja ima dovoljno ljudskih i financijskih sredstava za praćenje najnovijih standarda izvještavanja. Oboje su članovi UN Global Compacta te sva njihova izvješća su i na njihovim web stranicama dostupna. Za uočiti je da DT sastavlja izvješće o održivosti na naprednoj razini – GC Advanced po diferencijaciji UNGC, a HT-ovo izvješće je klasificirano na nižoj razini – GC Active.

Od 2012. Deutsche Telekom je iz izvješća o održivosti izdvojio sažete podatke o korištenju GRI i UNGC pokazatelja u posebno izvješće „GRI Index – Global Compact Communication on Progress“. U njemu su sadržane kratke smjernice za dodatne informacije koje se vežu za pokazatelje, a nalaze se u cjelokupnom izvještaju o održivosti. S obzirom na veličinu grupacije, DT se može pohvaliti s kvalitetno i opširno napisanim izvješćima. Naravno da neki pokazatelji koji su navedeni nisu u mogućnosti biti konkretno objašnjeni i pokrepljeni preciznim podacima zbog kompleksnosti strukture grupacije i spoznaje da bi uloženi trud nadmašio koristi.

Kod HT-a su izvješća znatno kraća te nisu detaljno napisana kao i kod matice. Potrebno je individualno tražiti podatke o pojedinim pokazateljima kroz izvješće, dok je kod matice svaki pokazatelj odmah potkrijepljen informacijama koje su za njega vezane. Velika prednost matice je što na svojim web stranicama ima mogućnost on-line pretraživanja GRI indeksa koji su korišteni u izvještaju te klikom miša možemo saznati gotovo sve informacije koje nas interesiraju za pojedini pokazatelj. Kod nekih specifičnih i opširnijih pokazatelja je ipak potrebno pogledati godišnje izvješće i izvješće o održivosti da bi dobili sve informacije.

Možemo zaključiti da HT postepeno prati trendove razvoja izvještavanja o održivosti, ali nije na razini kojoj matica sastavlja i izvještava. Također kad gledamo stanje u Republici Hrvatskoj može se reći da je HT dobar primjer poduzeća koje kontinuirano ulaže u društvenu odgovornost i izvještaje sastavlja prema međunarodno priznatim standardima.

5. ZAKLJUČAK

Društveno odgovorno poslovanje je koncept prema kojem poslovni subjekti dobrovoljno uključuju ulaganja u zaštitu okoliša i društvo u svoj uobičajeni način poslovanja. Odnosno, to je način poslovanja kojemu je cilj ostvariti uspješnost na tri različita područja: gospodarskom, okolišnom i društvenom. Tek tada se postiže konačna ravnoteža i kvalitetan način poslovanja.

Suvremeno poslovanje zahtijeva nove pristupe u upravljanju organizacijom. Društvena odgovornost postaje glavni princip poslovanja u suvremenim društvima. Sve korporacije koje su uspješne u globalnim razmjerima su uglavnom i društveno odgovorne. Poslovni subjekti koji društveno odgovorno posluju stvaraju bolju percepciju o poduzeću u javnosti. Na taj način privlače ozbiljnije poslovne partnere i konkurentnije zaposlenike koji će se duže zadržati u poduzeću i čija će produktivnost i motiviranost biti veća.

Razvojem koncepta društvene održivosti dovelo je do razvoja nove grane računovodstva koja prati rad i razvoj društveno odgovornih poduzeća. Najveći doprinos izvještavanju o DOP-u je dao GRI putem svojih smjernica i pokazatelja. Time se omogućila veća transparentnost i odgovornost poduzeća te je to dovelo do rasta povjerenja pojedinaca u organizaciji i okolini u kojem djeluje. Uz GRI G4 tu je i niz drugih smjernica koje omogućavaju poduzeću da posluju odgovorno i o tome izvještavaju javnost. Također je interesantno da su prikazani okviri i metodologije za izvještavanje o održivosti međusobno povezani tako da se kategorije između pojednih okvira povezuju s drugima, tj. uglavnom s najvažnijim okvirom, a to je GRI. Na taj način daju poduzećima kvalitetne smjernice kako bi što bolje prikazali svoje društveno odgovorno poslovanje.

U Republici Hrvatskoj u telekomunikacijskom sektoru izvještaj o održivosti, u skladu sa GRI smjernicama, sastavljaju Hrvatski Telekom, VIPNet te TELE2. HT sastavlja izvještaj o održivosti još od 2004. godine s tim da je do 2011. izvještaj imao nekoliko naziva, a od tada se sastavlja prema GRI smjernicama. Deutsche Telekom također sastavlja izvještaj o održivosti prema GRI smjernicama od 2008. i kontinuirano prati sve trendove razvoja izvještavanja.

U izvještajima HT u 2014. je korišten 61 pokazatelj od ukupno 91. Od ekonomskih pokazatelja opisan je samo jedan pokazatelj od njih devet. Okolišnih pokazatelja je prikazano 19 od 34, a radnih odnosa 14 od 16. Aspekt ljudskih prava broji 10 od 12, organizacijske odgovornosti 9 od 11, dok pokazatelja učinka odgovornosti za proizvod je 8 od 9. Treba naglasiti da su

uglavnom svi pokazatelji dobro opisani, izuzev pojedinih koji su prikazani kao korišteni, a u izvješću nema potrebnih informacija.

U izvještajima DT u 2014. je korišteno 47 od ukupno 91 pokazatelja. Od ekonomskih pokazatelja opisano je četiri od njih devet. Okolišnih pokazatelja je prikazano 11 od 34, a radnih odnosa 12 od 16. Aspekt ljudskih prava broji 8 od 12, organizacijske odgovornosti 8 od 11, dok pokazatelja učinka odgovornosti za proizvod je 4 od 9. Iako matica koristi manje pokazatelja nego društvo kćer, svi navedeni pokazatelji u izvješćima su detaljnije opisani. Također ima nekoliko pokazatelja koji su navedeni, a da nemaju realne podatke, ali kod tih pokazatelja stoji napomena da je izrada tih podataka kompleksna s obzirom na veličinu grupacije i različitih sustava u kojima poduzeća matice djeluju.

Gledajući s aspekta napretka u izvješćavanju o društvenoj odgovornosti, može se reći da ima i dobrih i loših strana. HT kroz cijelo vrijeme izvještavanja koristi GRI G3.1 smjernice, a izvještaji za 2012. i 2013. godinu su pisani zajedno. Dobra strana je što se povećava broj korištenih pokazatelja, ali je negativno što poneki nisu objašnjeni. U globalu HT ima dosta korištenih pokazatelja samo treba utrošiti dodatan napor da se kvalitetnije opisuju. Kod DT je došlo do napretka u korištenju nove generacije GRI smjernica za izvještavanje. Zbog prelaska na GRI G4 smjernice malo je nezgodno pratiti usporedbu napretka u izvještavanju jer su se pojedini kodovi pokazatelja mijenjali, ali sagledavajući sveukupno najveće promjene su kod ekoloških pokazatelja. Kod ostalih su uglavnom dodani pokazatelji koji se odnose na dobavljače i gledao se njihov utjecaj kroz sve okosnice. Izvješća DT su izuzetno kvalitetna i opširna te sadrže sve podatke koje korisnici mogu trebati.

Također treba naglasiti i razliku u praksi izvještavanja o održivosti za maticu i društvo kćer. DT sastavlja izvješće o održivosti na naprednoj razini – GC Advanced po diferencijaciji UNGC, a HT-ovo izvješće je klasificirano na nižoj razini – GC Active. Samim time izvješća matice i društva kćeri ne obuhvaćaju istu razinu informiranosti i ispunjavanja pojedinih kriterija. Deutsche Telekom sastavlja i posebno izvješće „GRI Index – Global Compact Communication on Progress“ u kojem su sažeti podaci o korištenju GRI i UNGC pokazatelja. DT ima jako kvalitetna i opširna izvješća dok su izvješća HT-a znatno kraća te nisu tako detaljna kao i kod matice. Stoga je kod HT-a je ponekad potrebno uložiti dodatan napor da bi došli do nekih informacija, dok DT ima mogućnost i on-line pretraživanja GRI indeksa tako da možemo brzo doći do svih potrebnih informacija.

Zaključno, Hrvatski Telekom i Deutsche Telekom, kao njegova matica, mogu biti pravi primjer poduzeća koje se brine o društvenoj odgovornosti i prati trendove u izvješćavanju. HT je dobar primjer za Hrvatsku jer konstantno ulaže napore u ostvarivanju strateških prioriteta poslovanja s dugoročnim i održivim pogledom na budućnost. Trebaju poraditi na pojedinim nedostacima koji su opisani i nadam se da će i dalje biti najbolji u domaćoj telekomunikacijskoj industriji. Deutsche Telekom je za svoje područje djelovanja izuzetno uspješan primjer grupacije. Postali su europski lideri u telekomunikacijskom sektoru te daljnja usmjerenja na inovacije i odgovornost za održivi razvoj će im pomoći u očuvanju te pozicije.

POPIS SLIKA

Slika 1: Hijerarhija društvene odgovornosti poduzeća

Slika 2: Shematski prikaz ISO 26000

Slika 3: Broj korisnika telefonskih usluga u pokretnoj mreži u prvom tromjesečju 2015.

Slika 4: Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu u prvom tromjesečju 2015.

Slika 5: Vlasnička struktura HT Grupe

Slika 6: Vlasnička struktura DT Grupe

POPIS TABLICA

Tablica 1: Pokazatelji ekonomskog učinka

Tablica 2: Pokazatelji učinka na okoliš

Tablica 3: Pokazatelji učinka radnih odnosa i dostojnog rada

Tablica 4: Pokazatelji učinka ljudskih prava

Tablica 5: Pokazatelji društvenog učinka

Tablica 6: Pokazatelji učinka odgovornosti za proizvode i usluge

Tablica 7: Koncept ISO 26000

Tablica 8: Poveznica deset načela UNGC-a i GRI-a

Tablica 9: Poveznica smjernica OECD-a i GRI-a

Tablica 10: Pokazatelji poslovanja vodećih trgovačkih društava u sektoru telekomunikacija u 2013. i 2014. godini

Tablica 12: Povezanost GRI G3.1 smjernica i UNGC načela

Tablica 13: Pokazatelji korišteni u izvještajima HT-a u razdoblju od 2012. do 2014.

Tablica 14: Povezanost GRI G4 smjernica i UNGC načela

Tablica 15: Pokazatelji korišteni u izvještajima DT-a u razdoblju od 2012. do 2014.

SAŽETAK

Društveno odgovorno poslovanje je poslovanje u kojem je fokus na širem spektru aktivnosti od onih koje su važne samo za poslovnu organizaciju. To je poslovanje koje u svoje vrednote i strategiju implementira društvenu i ekološku komponentu uz održanje profitabilnosti. Rastom svjesnosti o društvenoj odgovornosti raste i broj poduzeća koja sastavljaju izvještaje o održivosti te s time i značaj računovodstva održivosti. U ovom radu cilj istraživanja je bio prikazati stanje i razvoj izvještavanja o održivosti na primjeru Hrvatskog Telekoma i Deutsche Telekoma tijekom trogodišnjeg razdoblja izvještavanja, od 2012. do 2014. godine. Istraživanje je pokazalo da je mali broj poduzeća koji brine o dobrovoljnom izvještavanju. Potrebno je puno uloženog vremena i truda da se popravi sfera ramišljanja o društveno odgovornom poslovanju.

Ključne riječi: društveno odgovorno poslovanje, izvještavanje o održivosti, telekomunikacijski sektor, računovodstvo održivog razvoja.

SUMMARY

Corporate social responsibility is a business where the focus is on a broader spectrum of activity than those that are important for a business organization. This is a business which in its values and strategy implemented social and environmental components while maintaining profitability. Increase in awareness of social responsibility the number of companies that compose sustainability reports is growing and with it the importance of sustainability accounting. The aim of this research was to show the state and development of sustainability reporting in the case of Hrvatski Telekom and Deutsche Telekom during the three-year reporting period, from 2012 to 2014. Research has shown that are a small number of companies who care about voluntary reporting. It takes a lot of time and effort to improve the sphere of thinking about corporate social responsibility.

Key words: corporate social responsibility, sustainability reporting, telecommunications sector, sustainability accounting.

LITERATURA

1. Božić, LJ.: „Sektorske analize – Telekomunikacije“, Zagreb, Ekonomski institut, lipanj 2015., br. 38, dostupno na: http://www.eizg.hr/hr-HR/Sektorske-analize-993.aspx [17.4.2016.]
2. Buble, M.: „Osnove managementa“, Zagreb, Sinergija, 2007.
3. Delač, Z.: „Telekomunikacije i okoliš“, Zagreb, Dictus d.o.o., 2014., dostupno na: http://www.dictus.hr/strucni-clanci/EIS2014_E-7_Telekomunikacije_i_okolis_ zdelac.pdf
4. Deutsche Telekom: „Corporate Responsibility Report 2008“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
5. Deutsche Telekom: „Corporate Responsibility Report 2009“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
6. Deutsche Telekom: „Corporate Responsibility Report 2010“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
7. Deutsche Telekom: „Corporate Responsibility Report 2011“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
8. Deutsche Telekom:“ Corporate Responsibility Report 2012“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
9. Deutsche Telekom: „Corporate Responsibility Report 2013“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
10. Deutsche Telekom: „Corporate Responsibility Report 2014“, dostupno na: http://www.cr-report.telekom.com/site15/download-center [15.4.2016.]
11. GRI: „G3 – Smjernice za izvještavanj o održivosti“, 2006. dostupno na: https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3.1-Guidelines-Incl-Technical-Protocol.pdf [15.6.2016.]
12. GRI: „G4 – Sustainability reporting guidelines“, 2013. dostupno na: https://www.globalreporting.org/Pages/resource-library.aspx?resSearchMode=res SearchModeText&resLangText=Croatian [19.6.2015.]
13. Kotler, P., Lee, N.: „Društveno odgovorno poslovanje“, Zagreb, Mep Consult, 2009.
14. Lazibat, T., Samardžija, J., Sutić, I.: “ISO 26000 SR – društvena odgovornost”, Zbornik radova Hrvatskog društva za kvalitetu, Zagreb 2010., 1-12.
15. Hrvatski Telekom: „Global Compact izvješće za 2007. i 2008. godinu“, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]

16. Hrvatski Telekom: „Global Compact izvješće za 2009. godinu“, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]
17. Hrvatski Telekom: „Izvješće o odgovornom poslovanju za 2010. godinu“, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]
18. Hrvatski Telekom: „Izvješće o održivosti za 2011. godinu“, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]
19. Hrvatski Telekom: „Izvješće o održivosti za 2012. i 2013. godinu“, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]
20. Hrvatski Telekom: „Izvješće o održivosti za 2014. godinu“, dostupno na: http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/zastita-okolisa/#izvjesca [15.4.2016.]
21. Post, J.E., Friedrick, W.C., Lawrence, A.T., Wener, J.: „Business and Society“, McGraw Hill, 1996.
22. Rogošić, A., Bekavac, J.: „Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama“, Ekonomski fakultet Split, 2015.
23. Srbljinović, M.: “Utjecaj društvene odgovornosti na ponašanje potrošača u Hrvatskoj”, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 2012.
24. Škrabalo M., Bagić A., Naračić L.: „Pregled društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj“, Kratis, Zagreb, veljača 2004.
25. Tipurić, D.: „Korporativno upravljanje“, Zagreb, Sinergija, 2008.
26. Trcol, K.: „Etika u managementu: odnosi poslodavaca i zaposlenika“, Slobodno poduzetništvo: TEB – Poslovno savjetovanje, Zagreb, vol. 8., 2001., br. 19/20
27. Zelenika, R.: „Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela“, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2014.
28. http://www.cr-report.telekom.com/ [15.4.2016.]
29. http://www.csr.hr/hr/izvjestaji/izvjestavanje/nefinancijsko-izvjestavanje-izvjestavanje-o-odrzivosti/direktiva-201495eu/ [19.6.2015.]
30. http://www.dop.hr/ [12.6.2015.]
31. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.330.01.0001.01.HRV&toc =OJ:L:2014:330:TOC [3.5.2016.]
32. https://www.globalreporting.org [19.6.2015.]
33. https://www.hakom.hr/ [18.4.2016.]
34. http://hrpsor.hr//admin/js/tinymce/plugins/filemanager/uploads/Radionice_Sastanci/MM_GRI_Standardi_29.06.2016..pdf 3/7/2016
35. https://www.hgk.hr/category/udruzenja/udruzenje-za-telekomunikacije [18.4.2016.]

36. http://www.hrpsor.hr/ [18.4.2016.]
37. http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm [1.7.2015.]
38. http://www.oecd.org/ [1.7.2015.]
39. https://www.unglobalcompact.org/ [1.7.2015.]
40. https://www.unglobalcompact.org/docs/communication_on_progress/COP_Policy.pdf [15.6.2016.]
41. https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/2871-Deutsche-Telekom-AG#cop [16.4.2016.]
42. https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/8967-Hrvatski-Telekom-d-d-#cop [16.4.2016.]
43. http://www.t.ht.hr/drustvena-odgovornost/#section-nav [15.4.2016.]
44. http://www.telekom.com/corporate-responsibility [15.4.2016.]